

**VÄKIVALLAN TEKIJÖIDEN JA KOKIJOIDEN PUHE PARISUHDEVÄKIVALLAN
HOITON TARKOITETUSSA MONIPARISKUNTARYHMÄSSÄ**

Ronja Rintala
Emmi Timonen
Pro gradu -tutkielma
Jyväskylän yliopisto
Psykologian laitos
kesäkuu 2021

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Psykologian laitos

RINTALA, RONJA & TIMONEN, EMMI: Väkivallan tekijöiden ja kokijoiden puhe parisuhdeväkivallan hoitoon tarkoitettussa monipariskuntaryhmässä

Pro gradu -tutkielma, 36 s., 1 liite.

Ohjaaja: Aarno Laitila

Psykologia

kesäkuu 2021

Tässä pro gradu -tutkielmassa tarkasteltiin ensimmäistä kertaa Suomessa väkivallan tekijöiden ja väkivallan kokijoiden puhetta parisuhdeväkivallan hoitoon tarkoitettussa monipariskuntaryhmässä. Tekijöiden kohdalla havainnoimme selonteon keinoja, joita he käyttivät puhuessaan omasta väkivallan käytöstä ja sen seurauksista. Lisäksi tarkastelimme kokijoiden osallistumisen tapoja eli heidän verbaalista aktiivisuuttaan sekä oma-aloitteisesti ja/tai toistuvasti ryhmässä esiin tuomia puheen teemoja. Tutkimuksemme aineisto koostui monipariskuntaryhmän videoiduista tapaamisista. Ryhmä oli osa Kuopion seudun mielenterveysseuran Hyvä Mieli ry:n Turvallinen perhe -hanketta. Tarkastelimme diskurssianalyysiä hyödyntäen kolmea ryhmään osallistunutta pariskuntaa. Väkivallan tekijöiden ja kokijoiden puhetta on tärkeää tutkia, jotta monipariskuntaryhmän kontekstissa voidaan tarjota toimivaa ja turvallista hoitoa parisuhdeväkivallan lopettamiseksi.

Havaitsimme, että väkivallan tekijät käyttivät monipariskuntaryhmässä useita selonteon keinoja puhuessaan omasta väkivallan käytöstä ja sen seurauksista. Tekijöiden puheessa tuli esiin väkivallan minimoimista, vastuun siirtämistä väkivallan kokijalle, omien vaikutusmahdollisuuksien vähentymistä sekä väkivallan käytön järjeistämistä. Tarkastellessamme väkivallan kokijoiden osallistumista havaitsimme, että verbaalinen aktiivisuus vaihteli yksilöllisesti. Kokijoiden puheissa esiin nousseet teemat olivat väkivallan ennakointi ja vastuunotto siitä, positiiviset muutokset parisuhteessa, lapseen kohdistuva väkivalta, itsensä syyttäminen väkivallasta, eron pohtiminen ja kielteiset tunteet. Tuloksemme tarjoavat uutta tietoa monipariskuntaryhmästä parisuhdeväkivallan hoidossa. Tutkimuksemme antaa myös viitteitä siitä, että väkivallan tekijät tarjoavat moninaisia selonteon keinoja omasta väkivallan käytöstä ja sen seurauksista puhuessaan. Lisäksi tutkimuksemme antaa viitteitä siitä, että väkivallan kokijat osallistuvat vaihtelevasti ryhmän keskusteluun. Tutkimuksemme tuloksien perusteella vaikuttaisi siltä, että väkivaltaa kokeneet uskaltavat tuoda ryhmässä esiin myös väkivallan tekijään ja parisuhteeseen kohdistuvia negatiivisia ajatuksia ja tunteita.

Avainsanat: monipariskuntaryhmä, parisuhdeväkivalta, diskurssianalyysi

UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ
Department of Psychology

RINTALA, RONJA & TIMONEN, EMMI: Speech of perpetrators of violence and their spouses in multi-couple group therapy for intimate partner violence

Master's thesis, 36 p., 1 appendix.

Supervisor: Aarno Laitila

Psychology

June 2021

For the first time in Finland, this Master's thesis examined the speech of men who had behaved violently in their intimate relationships and their spouses in multi-couple group therapy. The goal was to examine types of accounts that the men used while talking about their violent behaviour and the consequences of their violence. In addition, we were interested in examining how their spouses participated in the group. This included an examination of their verbal activity and the themes of speech, which they brought up on their own initiative and/or repeatedly. Our data consisted of videotaped meetings of the multi-couple group related to the Kuopio Region Mental Health Association Hyvä Mieli ry's Turvallinen perhe -project. We examined three couples who participated in the group. The data was analysed using discourse analysis. It is important to study the speech of both perpetrators and their spouses in order to provide effective and safe treatment to end intimate partner violence through a multi-couple group.

We found that the men used several types of accounts when they talked about their own use of violence and its consequences in multi-couple group. Four types of accounts emerged from the men's speech: minimization, shifting responsibility to persons positioned as victims, decrease in the choices available and rationalization. When examining the participation of the spouses, we found that their verbal activity varied individually. The themes that emerged in their speech were anticipation of violence and taking responsibility for it, positive changes in the relationship, violence against children, blaming oneself for the violence, considering divorce, and negative emotions. Our results provide new information about multi-couple group as a context for the treatment of intimate partner violence. The results suggest that men use various accounts when talking about their violent behaviour and its consequences to their spouse, other perpetrators and therapists. In addition, our research provides indications that spouses participate in group discussions in varying ways. Based on this study it seems that the spouses have the courage to also speak negatively about their relationship and their partner in the group.

Keywords: multi-couple group therapy, intimate partner violence, discourse analysis

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	1
1.1 Parisuhdeväkivalta.....	2
1.2 Pariterapia parisuhdeväkivallan hoidossa.....	2
1.3 Väkivallasta puhuminen.....	4
1.3.1 Selonteon keinot.....	5
1.3.2 Teorioita selonteon keinoista.....	6
1.3.3 Tutkimukset selonteon keinoista.....	7
1.4 Väkivallan kokijoiden puhe.....	9
1.5 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset.....	10
2. MENETELMÄT	11
2.1 Aineisto ja tutkittavat.....	11
2.2 Tutkimuksen etiikka.....	12
2.3 Diskurssianalyysi.....	13
2.4 Aineiston analysointi.....	14
3. TULOKSET	15
3.1 Väkivallan tekijöiden käyttämät selonteon keinot.....	15
3.1.1 Minimoiminen.....	15
3.1.2 Vastuun siirtäminen väkivallan kokijalle.....	16
3.1.3 Omien vaikutusmahdollisuuksien vähentyminen.....	18
3.1.4 Järkeistäminen.....	21
3.2 Väkivallan kokijoiden osallistumisen tavat.....	21
3.2.1 Verbaalinen aktiivisuus.....	21
3.2.2 Teemat.....	22
4. POHDINTA	28
4.1 Tutkimuksen tarkoitus ja päätulokset.....	28
4.2 Tutkimuksen laadun arviointi.....	31
4.3 Jatkotutkimukset.....	32
LÄHTEET	34
LIITTEET	37

1. JOHDANTO

Parisuhdeväkivalta on parisuhteessa tapahtuvaa käyttäytymistä, joka aiheuttaa fyysistä, henkistä tai seksuaalista haittaa parisuhteen osapuolille (Krug, Dahlberg, Mercy, Zwi & Lozano, 2002). Sen hoitoon on kehitetty sekä tavanomaista että ryhmämuotoista pariterapiaa (mm. Stith, McCollum & Rosen, 2011). Pariterapia voi olla sopiva hoitomuoto, jos väkivalta on lievää ja se tunnistetaan ongelmaksi, väkivallan kokija ei ole välittömässä fyysisen loukkaantumisen vaarassa, väkivallan tekijä ottaa käyttäytymisestään vastuun ja väkivallan päättämiseksi halutaan työskennellä yhdessä (Holtzworth-Munroe, Rehman, Marshall & Meehan, 2002; Stith & McCollum, 2011).

Jotta parisuhdeväkivaltaa voidaan hoitaa tehokkaasti, on tärkeää tarkastella, miten väkivallan tekijät ymmärtävät väkivallan. Tätä voidaan tutkia tarkastelemalla tekijöiden antamia selontekoja omasta väkivallan käytöstä. (Hearn, 1998.) Selonteko voidaan määritellä kielelliseksi välineeksi, jonka avulla yksilö pyrkii selittämään ei-hyväksytyä toimintaa tavoitteenaan lievittää omaa syyllisyyttä tai vapautua vastuusta (Scott & Lyman, 1968; Goffman, 1971). Tarkastelemalla selonteon keinoja voidaan selvittää, miten väkivallan tekijät ymmärtävät väkivallan sekä keneen tai mihin he sijoittavat vastuun, syyn ja syyllisyyden siitä (Mullaney, 2007). Aiemmat tutkimukset ovat osoittaneet, että väkivallan tekijät pyrkivät selontekoja antamalla perustelevaan omaa väkivallan käyttöä, oikeuttamaan ja minimoimaan sitä sekä kieltämään kokonaan tapahtuneen väkivallan (Holma, Partanen, Wahlström & Laitila, 2006; Cavanagh, Dobash, Dobash & Lewis, 2001; Hearn, 1998; Holma & Wahlström, 2005; Mullaney, 2007). Selonteon keinojen ja niiden sisältöjen on myös havaittu vaihtelevan kontekstin ja vuorovaikutuksessa olevien henkilöiden mukaan, jolloin kiinnostuksen kohteena ei ole niinkään selontekojen todenmukaisuus vaan niiden taustalla oleva sosiaalinen tarkoitus tai päämäärä (Mullaney, 2007; Scott & Lyman, 1968).

Tässä pro gradu -tutkielmassa tarkastelemme väkivallan tekijöitä ja kokijoita parisuhdeväkivallan hoitoon tarkoitettun monipariskuntaryhmän kontekstissa. Kiinnostuksen kohteena on tekijöiden käyttämät selonteon keinot heidän puhuessaan omasta väkivallan käytöstä ja sen seurauksista. Lisäksi tarkastelemme, miten väkivallan kokijat osallistuvat monipariskuntaryhmään havainnoimalla heidän verbaalista aktiivisuuttaan ja puheessaan esiin tuomia teemoja. Väkivallan tekijöiden antamia selontekoja on tutkittu aiemmin yksilöhaastattelussa ja tekijöille suunnatuissa ryhmissä (mm. Hearn, 1998; Mullaney, 2008; Holma ym., 2006), mutta aikaisempaa tietoa aiheesta monipariskuntaryhmän kontekstissa ei ole. Väkivallan kokijoiden osallistumista pariterapiaan ei ole juurikaan tutkittu, mutta yksilöhaastattelut ovat tarjonneet tietoa heidän puheestaan ja kokemuksistaan väkivallan kohteena olemisesta (mm. Paananen ym., 2017; Lambert, 1996; Baly, 2010). Tutkimuksemme tuo uutta tietoa väkivallan tekijöiden käyttämisestä

selonteon keinoista ja väkivallan kokijoiden osallistumisesta monipariskuntaryhmässä. Ryhmässä tuotettua puhetta ja väkivallan kokijoiden verbaalista aktiivisuutta tarkastelemalla voidaan saada tietoa ryhmämuotoisen pariterapian toimivuudesta parisuhdeväkivallan hoidossa.

1.1 Parisuhdeväkivalta

Maailman terveysjärjestö määrittelee parisuhdeväkivallan sellaiseksi parisuhteessa tapahtuvaksi käyttäytymiseksi, joka aiheuttaa fyysistä, henkistä tai seksuaalista haittaa parisuhteen osapuolille. Tällainen käyttäytyminen sisältää fyysisesti aggressiiviset teot, kuten lyömisen, tönimisen, potkimisen ja kuristamisen sekä henkisen väkivallan, kuten nöyryyttämisen, uhkailun ja vähättelyn. Lisäksi parisuhdeväkivalta voi olla seksuaalista, kuten seksuaaliseen tekoon pakottamista. Parisuhdeväkivaltaa on myös kumppanin kontrollointi, kuten ystävästä ja perheestä eristäminen sekä liikkumisen rajoittaminen. (Krug ym., 2002.)

Parisuhdeväkivaltaa tapahtuu kaikissa maissa, kulttuureissa, uskonnoissa ja sosiaaliluokissa. Se aiheuttaa monia terveydellisiä seurauksia, jotka voivat olla välittömiä tai pitkän ajan kuluessa ilmeneviä. Miesten naisiin parisuhteissa kohdistama väkivalta on merkittävä maailmanlaajuinen ongelma, vaikka myös naiset voivat käyttää parisuhteessa väkivaltaa miestä kohtaan ja parisuhdeväkivaltaa on havaittu myös saman sukupuolen suhteissa. (Krug ym., 2002.) Kaikki EU:n jäsenmaat kattavan tutkimuksen mukaan Suomessa 30 % naisista on kokenut fyysistä tai seksuaalista väkivaltaa tai molempia nykyisen tai entisen kumppanin taholta. Henkistä väkivaltaa on puolestaan kokenut 53 % naisista. (Euroopan unionin perusoikeusvirasto, 2014.)

1.2 Pariterapia parisuhdeväkivallan hoidossa

Parisuhdeväkivallan hoitoon on kehitetty sekä tavanomaista että ryhmämuotoista pariterapiaa (mm. Stith ym., 2011). Parisuhdeväkivaltaan kohdistetun pariterapian tavoitteena on väkivallan eri muotojen päättäminen, toivon ja parisuhteeseen sitoutuneisuuden lisääminen sekä parisuhdetyytyväisyyden ja rakkauden tunteiden kasvattaminen (O’Leary, 2008). Ryhmämuotoisessa pariterapiassa käytetään ryhmän vuorovaikutusta terapeuttisena tekijänä, jolloin tavoitteina ovat lisäksi ryhmätuen luominen väkivallattomalle parisuhteelle, ryhmäprosessien käyttäminen tukena

positiivisten muutoksien tekemisessä ja väkivaltaisen käyttäytymisen haastamisessa sekä osallistujien rohkaiseminen oppimaan muiden positiivisista muutoksista (Stith ym., 2011).

Pariterapiaa voidaan suositella parisuhdeväkivallan hoitoon, jos suhteessa tapahtuva väkivalta on vakavuudeltaan lievää ja väkivallan kokija ei ole välittömässä fyysisen loukkaantumisen vaarassa. Pariterapia sopii sellaisille pariskunnille, jotka tiedostavat väkivallan ongelmaksi ja haluavat työskennellä väkivallattoman suhteen eteen sekä pysyä yhdessä. Väkivallan kokijan tulee tuntea olonsa terapiassa turvalliseksi ja pystyä olemaan rehellinen kumppaninsa läsnäollessa. (Holtzworth-Munroe ym., 2002.) Väkivallan tekijän tulee lisäksi ottaa vastuu käyttämästään väkivallasta (Stith & McCollum, 2011). Pariterapia ei puolestaan sovellu pariskunnille, joissa toinen osapuoli haluaa päättää suhteen, suhteessa tapahtuva väkivalta on vakavaa (Maharaj, 2017) ja sitä ei tunnisteta ongelmaksi (Holtzworth-Munroe ym., 2002). Pariskunnat tulee huolellisesti seuloa ennen pariterapian aloittamista käyttämällä erilaisia arviointeja ja tekemällä yksilölliset haastattelut parisuhteen molemmille osapuolille. Huolellinen seulonta ja jatkuva seuranta ovat lähtökohta määrittämään, voidaanko pariterapia toteuttaa turvallisesti. (Stith, McCollum, Amanor-Boadu & Smith, 2012.)

Pariterapian käyttö parisuhdeväkivallan hoidossa on kiistanalainen tutkijoiden sekä pari- ja perheterapeuttien keskuudessa (Vall, Päivinen & Holma, 2018; Stith & McCollum, 2011; O'Leary, Heyman & Neidig, 1999; Antunes-Alves & Stefano, 2014; Maharaj, 2017). Suurimpana huolena on väkivallan kokijan turvallisuus (Vall ym., 2018; Bograd & Mederos, 1999). Yhteisten istuntojen ajatellaan kasvattavan parisuhteen emotionaalista jännitettä, joka voi puolestaan kasvattaa väkivallan riskiä parisuhteessa (Stith, Rosen, & McCollum, 2003). Lisäksi väkivallan riski parisuhteessa voi kasvaa, jos väkivallan kokija puhuu yhteisillä istunnoilla avoimesti ja negatiivisesti väkivallan tekijästä ja kertoo kokemuksistaan (Stith & McCollum, 2011). On myös huoli siitä, että väkivallan tekijän versio tapahtumista voi hallita yhteisiä istuntoja (Vall ym., 2018). Pariterapian ajatellaan myös luovan parisuhteen molemmille osapuolille kuvan siitä, että väkivallan kokija olisi osittain vastuullinen parisuhteesta tapahtuneesta väkivallasta ja parisuhteen muutoksesta (Stith ym., 2003).

Useat tutkimukset ovat kuitenkin osoittaneet pariterapian hyödyt ja tehokkuuden parisuhdeväkivallan hoidossa (mm. Todahl, Linville, Tuttle Shamblin & Ball, 2012; Stith, Rosen, McCollum & Thomsen, 2004) ja sen käytölle on esitetty monia perusteluja. Stithin ja McCollumin (2011) mukaan pariskunnat usein haluavat mennä terapiaan ja pysyä yhdessä tapahtuneesta väkivallasta huolimatta sekä työskennellä sen päättämiseksi. Lisäksi heidän mukaansa parisuhdeväkivalta on usein molemminpuolista, jolloin vain toisen osapuolen hoitaminen ei todennäköisesti päättä väkivaltaa. Hoidon tarjoaminen vain toiselle osapuolelle voi vaikuttaa jopa negatiivisesti parisuhteeseen, sillä ei ole epätavallista, että väkivallan tekijä käyttää terapiasta

oppimiaan asioita väärin tai väkivallan kokijaa vastaan. Holtzworth-Munroe ja Stuart (1994) ovat lisäksi havainneet väkivaltaa käyttävien miesten olevan heterogeeninen ryhmä. Tällöin kaikille väkivallan tekijöille ei sovellu samanlainen hoito, kuten erillinen sukupuolen mukaan toteuttava hoito, eikä yksi malli väkivallan hoitoon vastaa kaikkien pariskuntien tarpeisiin (Stith & McCollum, 2011).

1.3 Väkivallasta puhuminen

Jotta parisuhdeväkivalta voidaan lopettaa, on tärkeää selvittää, miten parisuhteissa väkivaltaa käyttävät ymmärtävät väkivallan. Tämä tapahtuu tutkimalla tapoja, joilla väkivallan tekijät puhuvat väkivallasta. (Hearn, 1998.) O'Connorin (1995) mukaan puheen ja teon välille voidaan olettaa yhteys, jolloin väkivallan diskurssit tulkitaan olennaiseksi osaksi väkivaltaisen teon sekä identiteetin rakentumisesta. Siksi puhumista ja toimintaa ei pitäisi erottaa toisistaan, ja niitä olisi tärkeää tarkastella yhdessä tutkittaessa väkivaltaista käyttäytymistä.

Väkivallan ja väkivallasta puhumisen yhteyden ymmärtämiseksi on luotu neljä viitekehystä. Niistä ensimmäinen, behavioraalinen/realistinen viitekehys, ymmärtää sekä väkivallan että väkivallasta puhumisen käyttäytymisenä ja keskittyy siten tarkastelemaan yhtäläisesti molempia. Tämän mallin mukaan, aivan kuten väkivallalla, myös puheella väkivallasta on omat kontekstinsa, omat puhumisen tekonsa sekä omat seurauksensa. Puhe voidaan nähdä ilmeisimmin väkivallan seurauksena tai reaktiona väkivaltaan, mutta siitä puhuminen voi myös olla uuden väkivaltatilanteen edeltäjä tai se voi jo itsessään olla väkivaltaa. Behavioraalisen/representaation viitekehysten voidaan ajatella olevan jatkeena ensimmäiselle viitekehykselle, mutta käyttäytymisen sijaan se näkee väkivallasta puhumisen ensisijaisesti väkivaltaisen käyttäytymisen representaationa. Tällöin puheen ajatellaan olevan ainakin osittainen edustus väkivallan todellisuudesta. (Hearn, 1998.)

Kolmas eli tekstuaalinen/rakenteellinen viitekehys näkee väkivallasta puhumisen aktiivisesti luovan väkivaltaa ja sen oletettua todellisuutta sen sijaan että se vain edustaisi väkivaltaista käyttäytymistä. Tämän näkemyksen mukaan puhe vaikuttaa aktiivisesti väkivallan rakentumiseen myös puhumattomuuden ja väkivallasta hiljenemisen kautta. Viimeinen viitekehys määrittelee väkivallan ja siitä puhumisen aineellisiksi, kehollisiksi tapahtumiksi. Tämän materiaalisen/diskursiivisen näkemyksen mukaan sekä väkivalta että siitä puhuminen sijoittuvat sosiaalisesti tuotettuihin historiallisiin ja kulttuurisiin diskursseihin. Siten väkivalta ja väkivallasta

puhuminen ymmärretään olevan yhteydessä kulttuureissa ja historiassa ilmeneviin sukupuolittuneisiin prosesseihin sekä valtaan. (Hearn, 1998.)

1.3.1 Selonteon keinot

Väkivallan tekijöiden antamia selontekoja tarkastelemalla voidaan nähdä vilaus tekijän näkökulmaan ja siihen, mihin tai keneen he sijoittavat syyn, vastuun sekä syyllisyyden väkivallasta (Mullaney, 2008). Selonteko on määritelty kielelliseksi välineeksi, jota yksilö käyttää, kun hänen toimintaansa kohdistetaan kyseenalaistamista tai arvostelua (Scott & Lyman, 1968). Selonteon avulla pyritään siis selittämään ei-hyväksyttyä tekoa yrityksenä vapautua vastuusta tai lievittää omaa syyllisyyttä (Goffman, 1971). Selontekotyypit ja niiden sisällöt voivat vaihdella tilanteen identiteettivaatimusten ja vuorovaikutuksessa olevien henkilöiden mukaan, eli omalle kumppanille voidaan antaa erilaisia selontekoja verrattuna esimerkiksi virkavallalle annettaviin (Mullaney, 2007; Scott & Lyman, 1968). Mullaneyn mukaan (Bograd, 1988) kiinnostuksen kohteena ei siten ole selontekojen todenmukaisuus vaan merkittävämpää on arvioida niiden taustalla olevaa sosiaalista tarkoitusta. Selontekojen tutkiminen on myös tärkeää, koska jos väkivallan kokija hyväksyy väkivallan tekijän tarjoaman selonteon, se saattaa samalla vapauttaa tekijän syyllisyydestä sekä estää kokijaa hakemasta apua tai lähtemästä suhteesta väkivallan jälkeen (Wolf-Smith & LaRossa, 1992). Siten selontekojen tutkiminen ei tarjoa vain mahdollisuutta ymmärtää väkivallan tekijöiden tapoja havaita väkivaltaa vaan myös syitä siihen, miksi väkivallan kokijat pysyvät väkivaltaisissa suhteissa tai lähtevät niistä (Reitz, 1999).

Parisuhteissaan väkivaltaisille miehille suunnattujen interventioryhmien sekä väkivallan tekijöiden haastattelujen tutkiminen on tarjonnut tietoa tekijöiden käyttämisestä selonteon keinoista (mm. Hearn, 1998; Mullaney, 2008; Holma ym., 2006). Hearnin (1998) mukaan väkivallasta puhuminen, esimerkiksi tekijöille suunnatuissa interventioryhmissä, tarjoaa tekijöille mahdollisuuden antaa selityksiä sekä oikeuttaa väkivaltaista käyttäytymistään. Väkivallan tekijöiden selontekoihin kohdistuneissa tutkimuksissa onkin havaittu, että he pyrkivät väkivallasta puhuessaan tarjoamaan perusteluja sekä selityksiä käytökselleen, oikeuttamaan ja minimoimaan tai kieltämään kokonaan tapahtuneen väkivallan (Holma ym., 2006; Cavanagh ym., 2001; Hearn, 1998; Holma & Wahlström, 2005; Mullaney, 2007).

On myös tutkittu syitä siihen, miksi väkivallan tekijät pyrkivät selittämään ja oikeuttamaan väkivaltaista käyttäytymistään. Koska väkivallan käyttö parisuhteissa rikkoo sosiaalisia normeja,

tekijä saattaa tuntea syyllisyyttä, jolloin puheen avulla vastuu väkivallasta pyritään siirtämään itsen ulkopuolelle, kuten väkivallan kokijalle tai alkoholille. Selittämisen tarpeen lisäksi syyllisyys saattaa estää tekijöitä puhumasta väkivallasta tai “valikoivasti unohtaa” tapahtuneita väkivaltatekoja eräänlaisena puolustusmekanismina tai kieltämisen prosessina. (Holma ym., 2006; Jennings, 1990.) Tekijöiden saattaa olla myös vaikeaa sisällyttää väkivaltaa osaksi itseään tai oman elämän narratiivia, jolloin tarjoamalla selityksiä ja oikeutuksia pyritään säilyttämään oma itsetunto sekä ylläpitämään väkivallatonta omakuvaa (Borochowitz, 2008; Holma ym., 2006).

1.3.2 Teorioita selonteon keinoista

Teorioita liittyen selontekojen keinoihin on useita, mutta useimmissa tarkastellaan ainakin kahta teoriaa yhdistävää ulottuvuutta, eli yksilön itse havaitsemaa teon vääryyden tasoa ja sitä, uskooko hän olevansa vastuussa teostaan (Mullaney, 2007). Scott ja Lyman (1968) ovat luoneet kaksijakoisen selonteon teorian, jossa tekosyyt ja oikeutukset ilmentävät näiden ulottuvuuksien vastakohtia. Molemmat keinot kuitenkin pyrkivät neutralisoimaan tekoa tai sen seurauksia. Teorian mukaan tekosyyt ovat selontekoa, joissa yksilö hyväksyy teon olevan väärä, mutta kieltää täyden vastuun siitä. Esimerkiksi väkivallan tekijä voi tekosyiden avulla perustella olleensa kykenemätön kontrolloimaan motorisia reaktioitaan ja vedota väkivaltaisen teon olleen ‘vahinko’.

Scottin ja Lymanin (1968) mukaan oikeutukset ovat selontekoa, joissa hyväksytään vastuu haitallisesta teosta, mutta kielletään teon vääryys, eli siihen liitetty kielteinen piirre. Toisin sanoen yksilö saattaa tunnustaa sen yleisen käsityksen, että tietty teko, kuten väkivalta, on kiellettyä, mutta selittää, että kyseiset olosuhteet sallivat väkivaltaisen teon tai jopa edellyttivät sitä. Esimerkiksi väkivallan tekijä saattaa väittää väkivaltateon olleen sallittu, koska väkivallan kokija ansaitsi sen tai koska kokijalle ei tullut vakavia vammoja väkivallasta. Teorian mukaan tekijän antamat selonteot joko hyväksytään tai torjutaan. Jos selontekojen kohde, esimerkiksi väkivallan kokija, hyväksyy tekijän antamat selonteot, ne ovat olleen tehokkaita ja suhteen tasapaino palautuu.

Osa selonteon tutkijoista ei kuitenkaan tyytynyt kaksijakoiseen teoriaan, vaan laajensi sitä lisäämällä selonteon luokkia vähintään neljään (Mullaney, 2007). Esimerkiksi Hearn (1998) luokittelee väkivallan tekijöiden selonteot viiteen luokkaan: kieltämiseen, osittain-kieltämiseen, tekosyihin ja oikeutuksiin, tunnustuksiin sekä ristiriitaisiin selontekoihin. Tekijä saattaa käyttää kieltämisen keinoa joko suoraan kieltämällä väkivallan tai poistamalla oman toimijuuden kuvaamalla väkivaltaa jonain, joka vain tapahtuu ilman omaa tarkoitusta. Kieltämisen kautta tekijä pyrkii

kieltämään sekä vastuun että syyllisyyden väkivallasta. Osittain-kieltämisessä väkivalta myönnetään kieltämisen prosessin kautta, eli vaikka kieltämisen elementti on yhä olemassa, tekijä yrittää samaan aikaan selittää väkivaltaa muun muassa oman tietämättömyyden tai väkivallan minimoimisen kautta. Tekijä saattaa esimerkiksi minimoida väkivallan vakavuutta vertaamalla itseään muihin väkivallan tekijöihin, jotka ovat tehneet häneen verrattuna “pahempaa” väkivaltaa.

Hearnin (1998) teorian kolmantena selonteon keinona on myös Scottin ja Lymanin (1968) teoriassa esiintyneet tekosyyt ja oikeutukset, joissa tekijä tunnistaa väkivallan, mutta pyrkii kieltämään joko vastuun tai syyllisyyden siitä. Keinot eivät ole toisensa poissulkevia vaan tekijöiden selonteissa saattaa ilmetä sekä tekosyyt että oikeutuksia. Hearnin (1998) mukaan tekosyyden avulla väkivallan tekijä sijoittaa vastuun väkivallasta usein omaan lapsuuteen, alkoholiin tai tekijän itsensä sisälle, kuten psykiatriseen häiriöön tai temperamenttiin. Oikeutusten avulla tekijä saattaa taas korostaa miehen omistusoikeutta naisesta tai kuvata väkivaltaa keinona ojentaa kumppania tämän epätoivotun tai odotusten vastaisen käyttäytymisen takia.

Viimeisinä Hearnin (1998) teorian selonteon keinoina ovat tunnustukset sekä yhdistetyt ja ristiriitaiset selonteot. Tunnustuksiin sisältyy sekä vastuun että syyllisyyden hyväksyminen, ja niiden kautta tekijä saattaa ilmaista katumusta tai sen puutetta väkivallasta. Yhdistetyissä ja ristiriitaisissa selityksissä ilmenee useampaa tai yhdistelmiä aiemmista selonteon keinoista. Onkin havaittu, että usein tekijät käyttävät erilaisia selontekokeinoja päällekkäin ja sekaisin, mikä viittaa siihen, että tekijöiden selontekoa on vaikeaa sijoittaa ongelmattomasti yhteen luokkaan (Mullaney, 2007; Aro & Grönroos, 2005).

1.3.3 Tutkimuksia selonteon keinoista

Väkivallan tekijöiden haastattelujen ja väkivaltainterventioiden tutkimisen lisäksi myös parisuhdeväkivallan kokijat ovat tarjonneet tietoa siitä, minkälaisia selonteon keinoja väkivallan tekijät käyttävät väkivaltatilanteiden jälkeen. Esimerkiksi Wolf-Smith ja LaRossa (1992) haastattelivat parisuhteissaan väkivaltaa kokeneita naisia tutkien sitä, minkälaisia verbaalisia strategioita väkivallan tekijät käyttivät kumppaninsa pahoinpitelyn jälkeen. He havaitsivat, että väkivallan tekijät pyrkivät tekosyyden avulla kieltämään vastuun väkivaltaisesta käytöksestä syyttämällä muun muassa stressiä tai kumppanin käyttäytymistä. Tutkimuksessa myös havaittiin, että suhteen jatkuessa väkivallan tekijät eivät yleensä lopeta selontekojen antamista, vaan todennäköisemmin syyttävät kumppaneitaan väkivallasta. Wolf-Smithin ja LaRossan (1992) mukaan

tekijöiden tarjoamat selonteot ylläpitävät väkivallan jatkumista, koska niiden avulla tekijän ei tarvitse hyväksyä vastuuta väkivallasta.

Mullaney (2007) haastatteli 14:sta väkivaltaohjelmaan osallistunutta miestä pyrkimyksensä tutkia sitä, eroavatko väkivallan tekijöiden tarjoamat selonteot riippuen siitä, minkälaisessa kontekstissa ja kenelle ne annetaan. Mullaney vertasi tutkijoille annettuja selityksiä suoraan miesten kumppaneilleen antamiin selontekoihin, ja havaitsi, että ne erosivat niiden määrän ja tyyppin mukaan. Kun miehet antoivat tutkijoille selontekoja, he oikeuttivat paljon väkivaltaa, myöntäen olevansa vastuussa väkivallasta, mutta kertoen sen olleen perusteltua, useimmiten kumppanin huonon tai kohtuuttoman käytöksen takia. Miehet myös pyrkivät kieltämään tai minimoimaan väkivaltaa muun muassa kokonaan kieltämällä sen olemassaolon tai minimoimalla sitä ja sen seurauksia. Tekijöiden tutkijoille antamissa selonteoissa esiintyi myös tekosyitä, vaikkakin harvemmin kuin oikeutuksia. Kukaan tutkimuksen miehistä ei tunnustanut tai ottanut selkeästi vastuuta omasta väkivaltaisesta käyttäytymisestään.

Mullaneyn (2007) mukaan miesten antaessa selontekoja väkivallasta suoraan kumppaneilleen, niiden määrä väheni ja selontekojen muodot muuttuivat. Selontekojen vähentyminen johtui miesten mukaan heidän haluttomuudestaan antaa niitä kumppaneilleen väkivallan jälkeen. Kun väkivallan tekijät antoivat selontekoja kumppaneilleen, he käyttivät syyttämistä tai anteeksipyyntöjä. Haastatteluissa kuitenkin ilmeni, että vaikka miehet tarjosivat anteeksipyyntöä väkivallasta, miesten katumuksen osoittaminen ilmeni vasta sen jälkeen, kun väkivallan kokija oli pyytänyt anteeksi.

Myös kulttuuriset, sosiaaliset ja sukupuolittuneet normit sekä odotukset vaikuttavat väkivallan tekijöiden selontekoihin ja niiden sisältöihin. Tutkimusten mukaan parisuhteissaan väkivaltaa käyttäneet miehet saattavat selonteoissaan vedota perinteisiin sukupuolitormeihin ja -odotuksiin, esittäen kumppanin niitä rikkovan käyttäytymisen syynä ja oikeutuksena väkivallalle. Jos nainen ei toteuta suhteessaan näitä sukupuolitormeja tai epäonnistuu toteuttamaan miehen hänelle asettamia odotuksia, väkivallan tekijä voi nähdä väkivallan käytön 'rangaistuksena', jonka antamiseen hänellä on oikeus tai jopa velvollisuus miehenä. (Adjei, 2018; Borochowitz, 2008.) Lisäksi vetoamalla kumppanin laiminlyövä tekijän hänelle määrittämiä sukupuolitormeja tai -velvollisuuksia, tekijä esittää väkivallan kokijan syyllisenä väkivaltaan, siten minimoiden omaa moraalista vastuuta (Adjei, 2018). Reitzin (1999) tutkimuksen jokainen parisuhteessaan väkivaltaa käyttänyt mies kertoi oman väkivallan käytön olleen seurausta siitä, että oli arvioinut kumppaninsa tehneen jotain väärää tai pahaa. Osa myös tiedosti, että väkivalta oli ollut keino korjata tai rangaista kumppania tämän käyttäytymisen takia.

Myös Suomessa on tutkittu väkivallan tekijöiden puhekäytänteitä ja selontekoja liittyen väkivaltaan ja sen seurauksiin. Partanen, Walhström ja Holma (2006) havaitsivat, että väkivallan tekijät vetosivat usein selonteoissaan itsekontrollin menettämiseen selittäessään menneisyyden väkivaltaista käyttäytymistä, mikä mahdollisti täyden vastuun kieltämisen väkivallasta. Samalla he vieraannuttivat itsensä aktiivisesta toimijuudesta käyttämällä puheessaan diskursiivisia keinoja, kuten passiivisia pronomineja ja kiertoilmaisuja väkivallalle. Turvautumalla äkillisen itsekontrollin menettämisen keinoon, väkivallan tekijä myös poisti ajatuksen väkivallan tarkoituksellisuudesta ja tahallisuudesta. Myös Aro ja Grönroos (2005) havaitsivat, että väkivaltainterventioon osallistuneet väkivallan tekijät selittivät väkivallan syynä olleen kontrollikyvyn heikkeneminen tai sen menettäminen. Tekijät pyrkivät siirtämään puheellaan vastuun väkivallasta itsensä ulkopuolelle syyttäen itsekontrollin heikkenemisestä esimerkiksi alkoholia, samalla asettuen itse syyttömän, olosuhteiden uhrin asemaan.

1.4 Väkivallan kokijoiden puhe

Väkivallan kokijoiden osallistumista ja puhetta pariterapiassa on tutkittu vähän. Pariterapian lisäksi väkivallan kokijoiden yksilöhaastattelut ovat tarjonneet tietoa heidän puheestaan ja kokemuksistaan. Parisuhdeväkivallasta puhuminen pariterapiassa voi olla vaikeaa sekä pariskunnalle että terapeutille. Erityisesti väkivallan kokija saattaa olla varovainen puhuessaan kokemastaan väkivallasta, sillä hän voi pelätä provosoivansa tai loukkaavansa kumppaniaan. (Kaufman, 1992.) Paananen ym. (2017) tutkimuksessa kuitenkin havaittiin, että juuri väkivallan kokijat ottivat pariterapiassa tekijöitä aktiivisemmän roolin väkivaltaan liittyvissä keskusteluissa. Väkivallan kokijat puhuivat enemmän esimerkiksi väkivallan seurauksista ja selityksistä. Pariterapiassa esiin nousseet väkivallan seuraukset liittyivät ennakointiin, pelkoon ja häpeään. Lisäksi kokijat kuvasivat, miten väkivalta oli vaikuttanut heidän käyttäytymiseensä ja aiheuttanut levottomuutta.

Kumppanin provosoinnin ja loukkaamisen pelon lisäksi väkivallan kokijat ovat nostaneet puheessaan esiin muita tekijöitä, jotka vaikeuttavat väkivallasta puhumista ulkopuolisille. Väkivaltaa kokeneet ovat esimerkiksi kertoneet yksilöhaastatteluissa, että itsensä kuvaaminen uhrina on kokemuksena pelottava, jopa siinä määrin, että naiset ovat aktiivisesti peitelleet kumppaninsa käyttämää väkivaltaa ja sen seurauksia. Haastatellut naiset ovat kuvanneet haluttomuutta omaksua uhrin identiteettiä. Lisäksi he ovat kuvanneet pelkoa siitä, että ulkopuolisilla on kielteisiä näkemyksiä naisista, jotka pysyvät väkivaltaisissa suhteissa, kuten naisen näkeminen riippuvaisena tai

masokistina. (Lembert, 1996.) Husson (2003) mukaan itsensä kuvaaminen väkivallan uhrina onkin kokonaisvaltainen ja fyysinen prosessi, joka saattaa helpotuksen lisäksi olla pelottava ja satuttava kokemus.

Tarkasteltaessa väkivallan kokijoiden puhetta, voidaan ottaa huomioon heidän puheessaan heijastuvat laajemmat yhteiskunnalliset näkökulmat, jotka voivat sekä rajoittaa että voimaannuttaa väkivallan kokijoiden ajattelua ja käyttäytymistä (Baly, 2010). Laajempi yhteiskunnallinen feminiininen diskurssi, joka kuvaa naiset rakastavina, huolehtivina ja hoivaavina saattaa johtaa siihen, että naiset hyväksyvät syyllisyyden kokemastaan väkivallasta, ottavat vastuuta väkivallan tekijän ongelmista, ja kieltävät tai minimoivat kumppanin väkivaltaista käytöstä (Boonzaier, 2008). Baly (2010) haastattelemien parisuhteessaan väkivaltaa kokeneiden naisten puheista heijastui tämä feminiininen diskurssi, jonka omaksuminen sai naiset pysymään väkivaltaisissa suhteissa ja ottamaan vastuuta väkivallan tekijän käytöksestä. Kyseisessä tutkimuksessa kuitenkin havaittiin, että väkivallan kokijoiden puheessa ilmeni myös diskursseja, jotka auttoivat väkivaltaisesta suhteesta lähtemistä. Tällainen puhe sisälsi esimerkiksi toiveita suhteen tasavertaisuudesta ja halua suojella omia lapsiaan väkivallalta.

1.5 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli tarkastella, millaisia selonteon keinoja parisuhteessaan väkivaltaa käyttäneet miehet tarjosivat puhuessaan omasta väkivallan käytöstä ja sen seurauksista monipariskuntaryhmässä, jossa paikalla oli oma puoliso, muut pariskunnat sekä terapeutit. Lisäksi tarkastelimme, millaisia osallistumisen tapoja heidän puolisoillaan eli väkivallan kokijoilla oli monipariskuntaryhmässä. Osallistumisen tapoihin sisällytimme verbaalisen aktiivisuuden sekä oma-aloitteisesti ja/tai toistuvasti esiin tuomien puheen teemojen tarkastelun. Lähestyimme näitä teemoja seuraavien tutkimuskysymysten kautta:

1. Millaisia selonteon keinoja väkivallan tekijät käyttävät puhuessaan omasta väkivallan käytöstään ja sen seurauksista monipariskuntaryhmässä?
2. Millaisia osallistumisen tapoja väkivallan kokijoilla on monipariskuntaryhmässä?

2. MENETELMÄT

2.1 Aineisto ja tutkittavat

Turvallinen perhe on Kuopion seudun mielenterveysseuran Hyvä Mieli ry:n vuonna 2018 aloittama hanke, jonka tehtävänä on kehittää toimintamallia lähisuhdeväkivallan päättämiseksi. Hankkeen kohderyhmänä on Pohjois-Savon alueella asuvat pariskunnat ja lapsiperheet, joissa vanhempien välillä on väkivaltaa. Hankkeen tavoitteena on päättää lähisuhdeväkivalta turvallisuusfokusoituneen arviointimenetelmän, hoidollisen monipariskuntaryhmän sekä tehostetun tuen avulla. Lisäksi tavoitteena on kehittää paikallisesti käytönotettavia työtapoja ja lähisuhdeväkivaltatyöhön soveltuvaa digitaalista sovellusta osallistujien itsearviointin tukemiseksi, sekä kerätä tietoa vaikuttavuuteen liittyvien mittareiden toimivuudesta lähisuhdeväkivaltatyössä. Hankkeessa tehdään yhteistyötä alueellisesti Pohjois-Savon sosiaali- ja terveydenhuollon julkisen sektorin ja eri väkivaltatyötä tekevien järjestöjen sekä kansainvälisten väkivaltatyön asiantuntijoiden kanssa. Lisäksi hanke on tutkimuksellisessa yhteistyössä Jyväskylän yliopiston psykologian laitoksen kanssa. (Kuopion seudun mielenterveysseura.)

Hankkeessa mukana olevien pariskuntien ensimmäinen käynti toteutetaan samanaikaisina yksilökäynteinä, joiden aikana arvioidaan pariskunnan yhteisen työskentelyn turvallisuus. Jos pariskunnan yhteistyöskentely arvioidaan turvalliseksi yksilökäyntien perusteella, työskentely jatkuu yhteisinä arviointikäynteinä, joilla keskustelun aiheina ovat esimerkiksi lähisuhdeväkivallan historia, parisuhteen vuorovaikutus ja lasten tilanne. Lisäksi tehdään turvasuunnitelma ja sopimus fyysisestä väkivallattomuudesta. Puolisot täyttävät koettua lähisuhdeväkivaltaa kartoittavan Abusive and Controlling Behavior Inventory (ACBI) -lomakkeen sekä psyykkistä hyvinvointia kartoittavan Clinical Outcomes in Routine Evaluation-Outcome Measure (CORE-OM) -lomakkeen. Arviointikäyntien jälkeen työskentelyä on mahdollista jatkaa monipariskuntaryhmässä. Ryhmä kokoontuu yhteensä 12 kertaa ja kahden vetäjän lisäksi ryhmään otetaan mukaan 4-6 pariskuntaa. Monipariskuntaryhmän ensimmäiset tapaamiset ovat aiheiltaan strukturoidumpia, mutta loppupään ryhmätapaamisten keskustelun aiheet ovat vapaampia, ryhmästä nousevia aiheita. (Kuopion seudun mielenterveysseura.) Jokaisella ryhmätapaamisella osallistujat täyttävät alussa hoidon vaikuttavuutta arvioivan Outcome Rating Scale (ORS) -lomakkeen ja lopussa ryhmätapaamisen vuorovaikutusta arvioivan Group Session Rating Scale (GSRS) -lomakkeen. Lisäksi neljännellä ja kahdeksannella

kerralla osallistujat täyttävät Clinical Outcomes in Routine Evaluation (CORE-10) -lomakkeen, jolla seulotaan psyykkistä kuormittuneisuutta. Osallistujille tehdään myös loppu- ja seuranta-haastattelut.

Tämän tutkimuksen aineisto koostuu 12:sta monipariskuntaryhmän videoidusta ja kovalevyllä tallennetusta ryhmätapaamisesta. Tapaamiset olivat videoitu Turvallinen perhe -hankkeen monipariskuntaryhmästä, joka toteutettiin 2019-2020. Yhden tapaamisen kesto oli 2 tuntia. Monipariskuntaryhmässä oli mukana kolme heteropariskuntaa, jotka kaikki valikoituivat tutkimukseemme. Osallistujat sijoittuivat ikähaarukkaan 30-50 vuotta. Kaikki osallistujat olivat työelämässä. Pariskunnat olivat joko avo- tai avioliitossa ja kahdella pariskunnalla oli yhteisiä lapsia. Kaikki pariskunnat olivat hakeutuneet terapiaan miehen väkivaltaisuuden vuoksi, mutta ryhmän loppupuolella kävi ilmi, että yhdellä pariskunnasta oli ilmennyt jonkinlaista molemminpuolista väkivaltaa. Tapaamisissa oli paikalla aina kaksi työntekijää ja tapaamisesta riippuen joko kaikki pariskunnat, osa pariskunnista tai vain toinen pariskunnan osapuolista.

Käytämme tutkimukseen osallistuneista miehistä termiä väkivallan tekijä ja naisista termiä väkivallan kokija, koska aineistossamme väkivallan käyttö oli sukupuolittunutta niin, että miehet olivat pääasiassa väkivallan tekijöitä ja naiset sen kokijoita. Kyseiset termit eivät pyri lieventämään tai neutralisoimaan parisuhdeväkivallan vakavuutta, mikä vaikutti näiden termien lopulliseen valintaan. Lisäksi valitsemalla väkivallan kokija -termin useissa aiemmissä tutkimuksissa käytetyn väkivallan uhri -termin sijaan, pyrimme välttämään naisten uhriuttamisen ja uhriutumisen.

2.2 Tutkimuksen etiikka

Keski-Suomen sairaanhoitopiirin tutkimuseettinen toimikunta on arvioinut Turvallinen perhe -hankkeen ja antanut sille puoltavan lausunnon 11.3.2019. Osallistujilta on saatu kirjallinen suostumus tutkimukseen osallistumisesta. Osallistujilla on ollut oikeus kieltäytyä tutkimuksesta tai keskeyttää siihen osallistuminen missä vaiheessa tahansa ilman, että se on vaikuttanut heidän saamaansa hoitoon. Osallistuneiden anonymiteetistä on huolehdittu poistamalla ja muuttamalla kaikki tunnistamisen mahdollistavat tiedot. Tutkimukseen liittyvää aineistoa on käsitelty ainoastaan Jyväskylän yliopiston Psykologian laitoksen psykoterapian opetus- ja tutkimuslinikalla. Tämän pro gradu -tutkielman etiikan toteutumista arvioidaan myöhemmin pohdinnassa.

2.3 Diskurssianalyysi

Valitsimme tutkimusmenetelmäksi diskurssianalyysin. Diskurssianalyysissä kiinnostuksen kohteena on se, miten ihmiset tekevät kielenkäytöllä muille ymmärrettäväksi itseään ja maailmaansa (Jokinen, Juhila & Suoninen, 1999). Menetelmää ei ole mielekästä luonnehtia tarkkarajaiseksi tutkimusmenetelmäksi, vaan se on ennemminkin väljä teoreettinen viitekehys, joka sallii erilaisia tarkastelun painopisteitä. Diskurssianalyysin teoreettisena lähtökohtana on oletus kielenkäytön sosiaalista todellisuutta rakentavasta sekä seurauksia tuottavasta luonteesta. Tämä tarkoittaa sitä, että kielenkäyttö rakentaa, uusintaa, järjestää ja merkityksellistää sitä sosiaalista todellisuutta, jossa elämme. Lisäksi kielellä aina kuvataan ja myös tehdään jotakin. (Jokinen, Juhila & Suoninen, 1993.) Tutkimuksen kohteena onkin se, mitä kielellä tehdään, ei kielen rakenne itsessään (Pietikäinen & Mäntynen, 2009).

Diskurssianalyysin teoreettisena lähtökohtana on oletus siitä, että kieli paikantuu aina tiettyyn aikaan ja paikkaan. Diskurssin tutkimus onkin kielenkäytön lisäksi myös kielenkäyttötilanteen tutkimusta. (Pietikäinen & Mäntynen, 2009.) Viimeisenä teoreettisena lähtökohtana on oletus useiden rinnakkaisten ja toistensa kanssa kilpailevien merkityssystemien olemassaolosta. Näitä merkityssystemejä kutsutaan myös diskursseiksi. (Jokinen ym., 1993.) Pietikäisen ja Mäntynen (2009) mukaan diskurssin käsitettä ei voida kuitenkaan määritellä täysin yksiselitteisesti, sillä diskurssilla voidaan eri yhteyksissä ja tilanteissa tarkoittaa eri asioita. Diskurssilla voidaan viitata lisäksi lausetta suurempaan kokonaisuuteen, ymmärrykseen todellisuudesta ja puhetapaan. Tutkijan tulee määritellä, mitä hän diskurssin käsitteellä kulloinkin tarkoittaa.

Pietikäisen ja Mäntynen (2009) mukaan diskurssin tutkimuksessa analyysin painopiste on merkityksissä eli analysoidaan sitä, millaisia merkityksiä tutkittava ilmiö saa aineistossa. Analyysivaiheessa aineistoa pilkotaan, puretaan, kootaan ja sen sisältöä voidaan teemoitella, jaotella ja etsiä samankaltaisuuksia, ristiriitaisuuksia ja säännönmukaisuuksia. Olennaista analyysivaiheessa on se, että tutkija perustelee tehdyt valinnat.

Valitsimme tutkimusmenetelmäksi diskurssianalyysin, koska se mahdollistaa sekä kielenkäytön että kielenkäyttötilanteen tutkimisen. Diskurssianalyysi sopii siten menetelmänä tutkimukseemme, jossa tarkastelun kohteena oli väkivallan tekijöiden sekä väkivallan kokijoiden puhe moniparisryhmän kontekstissa. Menetelmänä diskurssianalyysiin sisältyy myös puheen sisällön luokittelu, eli teemoittelu tai tyypittely, jota olemme hyödyntäneet molempien tutkimuskysymyksien kohdalla. Lisäksi diskurssianalyysissä aineistona voidaan käyttää esimerkiksi

tekstiä, puhetta, viittomia sekä videoita (Pietikäinen & Mäntynen, 2009), joten se sopii menetelmänä aineistoon, joka koostui monipariskuntaryhmän videoituista tapaamisista ja niiden litteraatioista.

2.4 Aineiston analysointi

Aloitimme aineistoon tutustumisen katsomalla läpi kaikki videoitut ryhmätapaamiset kokonaiskuvan saamiseksi, samalla tehden muistiinpanoja. Videoita katsoessamme kiinnitimme erityisesti huomiota kohtiin, joissa miehet puhuivat omasta väkivaltaisesta käyttäytymisestään ja sen seurauksista, koska olimme alusta alkaen kiinnostuneita tutkimaan väkivallan tekijöiden puhetta. Aluksi huomiomme kiinnittyi myös siihen, miten väkivaltaa kokeneet naiset vastasivat miesten puheenvuoroihin väkivallasta, mutta aineisto ei mahdollistanut tämän syvempää tarkastelua.

Katsottuamme kertaalleen läpi kaikki ryhmätapaamiset, aloimme katsoa niitä uudestaan läpi, ja kiinnitimme huomiota myös siihen, millaisia asioita väkivallan kokijat toivat puheenvuoroissaan esiin ryhmätapaamisissa. Heidän puheensa lisäksi kiinnitimme huomiota siihen, kuinka aktiivisesti he osallistuiivat ryhmän keskusteluihin. Toisella katselukerralla litteroimme aineistosta sanatarkasti kaikki puheenvuorot, joissa miehet puhuivat väkivaltatilanteista ja väkivallan seurauksista. Lisäksi litteroimme ne naisten puheenvuorot, jotka sisälsivät teemoja, joita he toivat ryhmässä toistuvasti esiin. Katsoimme osan videoista läpi vielä kolmannen kerran ja tarkensimme litteraatioita. Tutkimuskysymykset muotoutuivat ja tarkentuivat videoiden katselun aikana.

Aineiston katsomisen ja litteroimisen jälkeen luokittelimme miesten ja heidän puolisoitensa litteroidut puheenvuorot omiin tiedostoihin. Hyödynsimme diskurssianalyysin teemoittelua, eli etsimme väkivallan tekijöiden litteraatioista yhtäläisiä selonteon keinoja, joita he käyttivät selittäessään omaa väkivaltaista käyttäytymistään ja sen seurauksia. Lopuksi luokittelimme nämä litteraatiot selonteon keinojen mukaan ja nimesimme luokat. Väkivallan kokijoiden litteraatioiden kohdalla tarkastelimme sitä, millaisia teemoja he toivat oma-aloitteisesti ja/tai toistuvasti ryhmän aikana esille, koska ajatelimme tällaisten teemojen olevan heille merkityksellisiä. Seuraavaksi tarkastelimme, löytyykö naisten esiin tuomista teemoista yhtäläisyyksiä, ja luokittelimme myös heidän litteraationsa luokkiin. Kirjoitimme ylös myös havaintojamme väkivallan kokijoiden verbaalisesta aktiivisuudesta ryhmässä. Lopuksi siirryimme molempien tutkimuskysymysten kohdalla diskurssianalyysin tulkitsevaan vaiheeseen, eli aloimme tulkita väkivallan tekijöiden ja kokijoiden puheesta litteroituja kohtia aineistolähtöisesti.

3. TULOKSET

Esittelemme tuloksissa ensin väkivallan tekijöiden puheista havaitsemamme selonteon keinot, joita he käyttivät ryhmässä kertoessaan omasta väkivallan käytöstä ja sen seurauksista puolisolle, muille ryhmäläisille ja terapeuteille. Sen jälkeen esittelemme havaintojamme väkivallan kokijoiden osallistumisesta ryhmässä eli verbaalisesta aktiivisuudesta sekä heidän oma-aloitteisesti tai toistuvasti tai molemmin ryhmässä esiin tuomista teemoista.

3.1 Väkivallan tekijöiden käyttämät selonteon keinot

3.1.1 Minimoiminen

Minimoiminen selonteon keinona tuli väkivallan tekijöiden puheenvuoroissa esiin väkivaltaa lieventävien sanavalintojen, vertailun sekä väkivallan seurausten vähättelyn kautta. Minimoimista esiintyi kahdella miehellä kolmesta.

Istunto 1. 1 h 4 min 21 s - 1 h 4 min 51 s

Mies: Mehän ollaan täällä sen takia minä ja vaimo (3) nii nii me ollaan tässä sen takia (.) et tota niin (.) öö (1) minä oon tota niin (2) kohdellu huonosti vaimoa ja meidän lapsia. (3) en nyt kaikkia lapsia (.) enkä aina enkä koko ajan (.) enkä tota niin oo mikään (1) lyöjä hakkaaja (.) hakkaamalla hakkaava (.) vaan tota niin (.) ...

Ennen miehen puheenvuoroa terapeutti on kysynyt, miksi mies ja hänen puolisonsa ovat tulleet ryhmään. Esimerkissä mies kertoo “kohdelleensa huonosti” puolisoaan ja heidän yhteisiä lapsiaan, mutta pyrkii samalla minimoimaan käyttämäänsä väkivaltaa kertomalla, ettei väkivalta ole kohdistunut kaikkiin lapsiin eikä sitä ole ilmennyt jatkuvasti. Väkivallan käytön ilmenemisen rajaaminen vain tiettyihin ajankohtiin ja tiettyihin lapsiin voidaan nähdä yhtenä minimoimisen keinona. Puheenvuorossaan hän käyttää väkivalta-sanana sijaan ilmaisua “huonosti kohtelusta”, joka viittaa samalla tavalla ei-toivottuun toimintaan, mutta on merkitykseltään avoimempi ja epätäsmällisempi. Lisäksi mies pyrkii minimoimaan käyttämäänsä väkivaltaa vertaamalla itseään

muihin väkivallan tekijöihin, “hakkaamalla hakkaaviin”, jotka ovat käyttäneet häneen verrattuna vakavampaa väkivaltaa.

Istunto 12. 39 min 13 s - 39 min 50 s

Mies: ...sitte siinä tuli minulta vähän ärräpäitä ja vartijaki katto jo siihen malliin että ei nyt hyvä heilu et pitäskö tulla vähän puuttumaan asiaan ja sit vaimo lähti pois ja mä huusin sille perään että se vartija katto mua et aha et tämmönen tilanne et pitäskö lähtee perään ja se tuli sit ovista ulos perässä ja mä juoksin vaimon kiinni ja runttasin sen siihen maahan mut ei sille käyny siis mitään muuta ku tönäsin vaan ja sit tajusin et ei helvetti mitä mä menin tekemään ja (.) toinen rupes itkee ja rauhottelet siinä ja (.) ja sitte lähettiin siitä sitte hyvin hissukseen...

Mies kertoo esimerkissä julkisella paikalla tapahtuneesta väkivaltatilanteesta, jossa hän oli tönäissyt puolisonsa maahan. Kuvaillessaan väkivaltatilannetta hän kertoo ensin “runtanneensa” puolisonsa maahan ja jatkaa puheenvuoroaan minimoimalla käyttämänsä väkivaltaa sekä sen seurauksia sanomalla, ettei puolisolle “käyny mitään muuta ku tönäsin vaan”. Vaihtamalla kesken lauseen runtaus-sanana “vaan tönäisemiseen”, eli lievempään sanavalintaan, mies pyrkii minimoimaan käyttämänsä väkivaltaa kuulijoille. Lisäksi “vaan” -sanana käyttö viittaa siihen, että vaikka mies saattaakin nähdä toimintansa väkivaltana, hän pyrkii minimoimaan tekoa sen lieviin seurauksiin vetoamalla.

3.1.2 Vastuun siirtäminen väkivallan kokijalle

Vastuun siirtäminen selonteon keinona tuli väkivallan tekijöiden puheenvuoroissa esiin väkivallan kokijan syyllistämisenä omasta väkivaltaisesta käyttäytymisestä. Tämä tapahtui muun muassa vetoamalla puolison tai lapsen epätoivottuun käyttäytymiseen tai siirtämällä vastuu väkivallan ehkäisemisestä puolisolle vetoamalla keinottomuuteen vaikuttaa omaan käyttäytymiseen. Vastuun siirtämistä esiintyi kahdella miehellä kolmesta.

Istunto 12. 50 min 43 s - 51 min 32 s

Mies: No mulla varmaan on tota (.) lapsi ku ei aina usko nii sitä tulee sitte napakasti otettua kiinni sitä

2T: Joo

Nainen: Nyt on aika usein käyny sitä et lapsella on jäljet jääny ja (.) nyt sit viikonloppuna otit minusta kiinni ja ravistelit

Mies: En minä ravistellu sinua ku työnsin pois ku sinä räkytit siinä

Nainen: Minä olin menossa jääkaapille hakemaan maitoa

Mies: Kyllä sinä olit vähän semmonen

Nainen: Nii meillä oli ollu riitaa

Mies: Se tuo se mulla tekee kanssa sen pahan olon ku sitte (1) tullee semmosta niinku arvostelua kaikesta ja minä meen sitte niin lukkoon et mitä mitenkä minun pitäs tehdä

Esimerkissä mies ja hänen puolisonsa keskusteleivat edellisenä viikonloppuna tapahtuneesta väkivaltatilanteesta. Mies selittää lapsen kohdistuvaa väkivaltaa lapsen tottelemattomuudella, jolloin hän siirtää vastuun väkivaltaisesta käytöksestä lapselle. Hän kieltää ravistelleensa puolisoaan, mutta myöntää työntäneensä hänet pois syyttäen tätä ”räkyttämisestä” sekä arvostelusta, joiden takia hän kuvaa ”menevänsä lukkoon”. Vetoamalla lapsen ja puolison epätoivottuun käyttäytymiseen, mies siirtää vastuuta uhrin asemassa olevilla perheenjäsenille, jolloin hänen ei tarvitse ottaa yksin vastuuta käyttämästään väkivallasta. Hän asettaa itsensä uhrin asemaan, jolla ei ole muuta vaihtoehtoa kuin väkivallan käyttö perheenjäsenten epätoivotun käyttäytymisen takia.

Istunto 12. 1 h 5 min 14 s - 1 h 6 min 8 s

Mies: Sen takii meilläki tuli viime viikolla se törmäys ei se tietenkään oo yksin mun vika vaikka minä sen teenkin (.) tottakai mä siinä tilanteessa kun minä jotain satutan tai meinaan satuttaa niin tottakai se on yksin mun vika (.) ei ketään saa satuttaa (.) mut mä oon siinä tilassa et mä en pysty ajattelemaan tai pysty tekemään enää itelleni mitään (.) niin sen takii se pitää ennakoida (2) sen takii mun pitäis aina uskoo siihen kun vaimo sanoo et nyt laita se laite pois (.) mun pitäis laittaa se pois (.) niinku sitten ite suojaa itteensä et no mutku kyllä mä nyt tän osaan kun oonhan mä nyt ennenki googlessa käyny (.) saatana

IT: Nyt se kerkes mennä jotenkin yli et sä et saanu pysäytettyä

Mies: [koska mulla ei ollu voimia itelläni]

IT: Etkä kuullu toisen sanomista

Mies: Niin niin elikkä se on joka tapauksessa molempien vika (.) tai syy tai ei nyt vika mut syy tai niin

Miehen kertoessa puolisoonsa kohdistuneesta väkivallasta hänen puheenvuorossaan ilmenee ristiriitaisuutta liittyen vastuunottamiseen. Ensin hän sanoo, ettei ”törmäys” ollut yksin hänen

vikansa, mutta sen jälkeen sanoo päinvastoin. Mies pyrkii siirtämään vastuuta käyttämästään väkivallasta puolisolleen vetoamalla omaan keinottomuuteensa estää väkivaltainen käyttäytyminen kertomalla olevansa “tilassa, jossa hän ei pysty ajattelemaan tai tekemään itselleen mitään”. Koska hänellä itsellään ei ole voimia estää omaa väkivaltaisuuttaan, mies kuvaa, että väkivaltatilanteiden ennakointi ja niiden estäminen on puolison vastuulla.

3.1.3 Omien vaikutusmahdollisuuksien vähentyminen

Omien vaikutusmahdollisuuksien vähentyminen selonteon keinona muodostui aineistossa yläluokaksi, jota luonnehtii väkivaltaisen käyttäytymisen kuvaaminen oman hallinnan ulkopuolella olevaksi. Tähän yläkategoriaan sisältyvissä puheenvuoroissa väkivaltaisen käyttäytymisen syynä kuvataan olevan itsehillinnän menettäminen tai jokin ulkopuolinen tekijä, jolloin väkivallan tekijän oma aktiivinen toimijuus hämärtyy ja vastuu väkivallasta siirtyy itsen ulkopuolelle. Alakategorioiksi muodostuivat itsehillinnän menettäminen, sairaudet sekä henkilökohtaiset vaikeudet.

Itsehillinnän menettäminen

Kahdella miehellä kolmesta esiintyi itsehillinnän menettämisen selonteon keinoa puheenvuoroissa. Vetoamalla äkilliseen itsehillinnän menettämiseen väkivaltaisen käytöksen syynä, puheenvuoroista poistui väkivallan tarkoituksellisuus sekä täyden vastuun ottaminen siitä.

Istunto 4. 25 min 54 s - 26 min 59

Mies: Kyl varmaan se (2) tulee just niinku riitatilanteissa se äkkipikaisuus ja (1) no varmasti mulla vielä osasyynä ((nimeää sairauden)) niin se impulsiivisuus

2T: joo

Mies: sitä (.) tekee niinku ajattelee

2T: Mitä tekee?

Mies: että tekee ensin ja ajatus tulee sitten myöhässä

2T: Niin justiin () mihinkä kohtaan se niinku tuossa kehässä ((väkivallan kehässä)) niinku viittaa?

Mies: No se on just varmaan tuo että (1) tuo riitatilanne tuossa

2T: Mm (1) tarkotatko sä sitä että se tunnelma rupee kiristymään?

Mies: Niin sillain (2) sitten se napsahtaa (.) napsahtaa aina joskus kunnolla sitten (2) sitten tulee sen jälkeen se hirvee syyllisyys ja häpeä

Esimerkissä mies pyrki selittämään puolisoonsa kohdistuvaa väkivaltaa äkkipikaisuudella ja impulsiivisuudella. Kuvaamalla väkivallan käyttöä siten, että hän “tekee ensin ja ajatus tulee sitten myöhässä”, mies selittää omaa väkivaltaisuuttaan riitatilanteissa itsehillinnän menettämisen, ikään kuin hän olisi kykenemätön vaikuttamaan omaan käytökseensä. Lisäksi hän kuvaa väkivaltaa seppronominilla, “se napsahtaa”, mikä viittaa siihen, että hän näkee itsensä impulsiivisuutensa passiivisena uhrina, samalla hämärtäen hänen omaa aktiivista toimijuuttansa väkivaltatilanteissa. Väkivallan käyttämisen jälkeen, mies kuvaa tajuavansa tekonsa ja tuntevansa syyllisyyttä sekä häpeää.

Sairaudet

Kaksi miestä kolmesta käytti heille diagnosoituja sairauksia syinä vähentyneille vaikutusmahdollisuuksille hallita väkivaltaista käyttäytymistään. Käyttäessään kyseistä keinoa puheenvuoroissaan, miehet nostivat sairautensa pääasialliseksi ongelmaksi, joka aiheuttaa sekä selittää väkivaltaa, siten hämärtäen aktiivista toimijuutta ja mahdollisuuksia kontrolloida omaa käyttäytymistään.

Istunto 1. 1 h 9 min 6 s - 1 h 9 min 50 s

Mies: Mul on tosi vaikee lapsuus ollu (3) sitte on vielä toi ((nimeää sairauden)) (2) sitten vielä tämä ((nimeää toisen sairauden)) on vielä (3) sitten (1) siitä on niinkun vaimooki oon tönässy ja (1) läpsässy ja lyöny ja sitte lasta kans ravistellu ja (1) tämmöstä suusanallista (2) josta mä oon tosi häpeissään että ei (1) siitä ei meinaa oikeen aina päästä yli...

Ennen miehen puheenvuoroa terapeutti on kysynyt häneltä ja hänen puolisoiltaan syitä siihen, miksi he ovat tulleet ryhmään. Mies aloittaa puheenvuoronsa kertomalla ryhmälle hänelle diagnosoiduista sairauksista, minkä jälkeen hän kuvaa puolisoon ja lapsen kohdistamaansa väkivaltaa. Selittäessään tapahtuneita väkivaltatilanteita nostamalla ensin esiin omat sairautensa, mies vetoaa vähentyneisiin vaikutusmahdollisuuksiinsa hallita käyttäytymistään. Lopuksi hän kertoo tuntevansa häpeää käyttämästään väkivallasta, mistä hänen on omien sanojensa mukaan vaikeaa päästä yli.

Istunto 1. 1 h 5 min 30 s - 1 h 6 min 7 s

Mies: ...vaimo on joskus satuttanu päänsäki sen takia ku mä oon tuuppassu sitä (2) ja sit mul menee hetki aikaa ku mä tajuun et mitä on tapahtunu ja (3) et ei ei oo välttämättä hyvä (.) juttu ja (.) sitten on siitä (1) on viel ollu masennusta itselläni ja yrittäny vielä ((itsemurhan yrittämisen tapa)) josta käsittääkseni kaikki mun mielestä lähti liikkeelle koska en ymmärtäny omaa toimintaani ja miks oon yrittäny silleen tehdä (1) niin sitten tota (.) nää kaikki ku on sit yhistyny jossain vaiheessa (1) muutama vuos taakse päin niin sitten niinku (1) tulee vaan liikaa...

Esimerkissä mies aloittaa puheenvuoronsa kuvaamalla väkivaltatilannetta, jossa hän on “tuuppaissut” puolisoaan, jonka seurauksena tämä on satuttanut päänsä. Mies kertoo myös sairastaneensa masennusta, joka on lopulta johtanut itsemurhayritykseen. Nostamalla esiin masennuksen kertoessaan ensin puolisoonsa kohdistamastaan väkivallasta, hän kuvaa väkivallan olevan ikään kuin seuraus mielenterveyden ongelmasta ja siten masennuksen olevan syynä omien vaikutusmahdollisuuksien vähentymiselle hallita omaa väkivaltaista käyttäytymistään.

Henkilökohtaiset vaikeudet

Aineistossa yksi mies kolmesta käytti henkilökohtaisia vaikeuksia syynä omien vaikutusmahdollisuuksien vähentymiselle ja siten väkivallalle. Puheenvuoroissa vedottiin sekä menneisyyden että nykyisyyden vaikeuksiin, kun selitettiin omaa väkivaltaista käyttäytymistä.

Istunto 9. 1 h 4 min 13 s - 1 h 4 min 30 s

Mies: Ja sillähän se niinku tota noin lapsena opitut hommat niin ne tosiaan nykypäivään kumpuaa (1) mutku sitä ei haluais olla niinku paha kellekkään sitä jotenkin sitten vaan (1) on

Ennen puheenvuoroa, ryhmässä on keskusteltu lapsuuden vaikutuksista nykypäivään. Mies kertoo esimerkissä, että vaikka hän ei haluaisi olla “paha kellekkään”, lapsuudessa opitut asiat vaikuttavat hänen toimintaansa ja ovat väkivallan käytön taustalla. Puheenvuorosta käy ilmi, että mies näkee lapsuutensa tapahtumien vähentävän hänen omia vaikutusmahdollisuuksiaan kontrolloida omaa käyttäytymistään jopa siinä määrin, että ne saavat hänet tahtomattaan olemaan “paha” omia perheenjäseniään kohtaan.

Istunto 1. 1 h 10 min 8 s - 1 h 10 min 45 s

Mies: ...tää on ollu sillee hirmu kovaa (.) kovat ajat tässä (4) varmaan seki että työstressi on kova tässä (.) ((ammattinimike)) ite ni (2) sitte niinkun tosiaan vieläkin niinku minun vanhempien puolelta tulee semmonen (.) sieltä ei niinku sitä tukea saa millään tavalla (.) samoin niinku puolison (.) sukulaisten puolelta kanssa ni (.) että sitä on niinku hirmu yksin (.) taistelemassa täällä...

Ennen miehen puheenvuoroa terapeutti on kysynyt häneltä ja hänen puolisoiltaan, miksi he ovat tulleet ryhmään. Mies on aikaisemmin kuvannut puolisoon ja lapseen kohdistamaansa väkivaltaa ja jatkaa puheenvuoroa kuvaamalla nykyisiä vaikeuksiaan, eli työstressiä sekä tuen puutetta hänen ja puolison perheiltä. Viimeaikaisten ongelmien kuvaaminen oman väkivaltaisen käyttäytymisen selittämisen yhteydessä voi tarjota eräänlaisia ulkoisia syitä sekä perusteluja väkivallalle.

3.1.4 Järkeistäminen

Järkeistäminen tuli esiin yhden miehen puheenvuoroissa. Käyttämällä järkeistämisen selonteon keinoa, väkivaltainen käyttäytyminen pyrittiin muovaamaan loogiseksi, jopa ainoaksi vaihtoehdoksi tietyssä tilanteessa, samalla lieventäen sen vakavuutta. Mies järkeisti käyttämänsä väkivaltaa kuvaamalla, että ilman sitä jotakin pahempaa olisi tapahtunut, jolloin hän esitti väkivallan käyttämisen satuttavan teon sijaan väkivallan kokijan suojelemisena. Tunnistamisriskin vuoksi litteraatio on jätetty pois.

3.2 Väkivallan kokijoiden osallistumisen tavat

3.2.1 Verbaalinen aktiivisuus

Havaitsimme, että väkivallan kokijoiden verbaalinen osallistuminen ryhmän keskusteluihin vaihteli yksilöllisesti. Terapeuttien kysymyksiin vastaamisen lisäksi, ryhmän verbaalisesti aktiivisin nainen aloitti puheenvuoroja ja toi oma-aloitteisesti esiin itselle merkityksellisiä huolia sekä ajatuksia, vaikuttaen siten ryhmän yhteisten keskusteluiden etenemiseen. Myös ryhmän toinen nainen oli

verbaalisesti aktiivinen. Hän vastasi terapeuttien kysymyksiin ja aloitti joitakin puheenvuoroja, mutta toi harvoin oma-aloitteisesti esiin itselle merkityksellisiä ajatuksia ja tunteita. Ryhmän verbaalisesti vähiten aktiivinen nainen sen sijaan vastasi terapeuttien suoraan hänelle osoittamiin kysymyksiin, mutta ei aloittanut puheenvuoroja oma-aloitteisesti vaan seurasi keskustelua sivusta. Jokainen nainen toi puheenvuoroissaan esille toistuvasti ja/tai oma-aloitteisesti esille teemoja, joita esittelemme seuraavaksi.

3.2.2 Teemat

Väkivallan ennakointi

Ainoa kaikkien väkivallan kokijoiden puheenvuoroissa esiin noussut teema oli väkivallan ennakointi. Kaksi heistä toi puheessaan esiin myös vastuunoton väkivallasta. Yhden naisen parisuhteessa kumppanin käyttämää väkivaltaa ilmeni nykyisyydessä, jolloin myös väkivallan ennakointi ja vastuunottaminen siitä oli osa hänen arkeaan. Tämä nainen ottikin sekä oma-aloitteisesti että toistuvasti esiin väkivallan ennakoinnin sekä vastuunoton ryhmän aikana. Toisen naisen parisuhteessa ei ollut tapahtunut väkivaltaa useaan vuoteen, jolloin väkivallan ennakointi sijoittui hänellä menneisyyden kontekstiin. Sen sijaan vastuunottoa väkivaltatilanteista ja niiden ehkäisystä ilmeni hänellä vielä nykyhetkessä. Kolmannella naisella väkivallan ennakointia ilmeni nykyisyydessä, mutta sitä ilmeni vain tilanteissa, joissa kumppani oli käyttänyt päihteitä.

Istunto 3. 24 min 19 s - 25 min 12 s

Nainen: Mul on semmonen (.) just semmonen stressaaminen ja semmonen ja semmonen (1) niitten merkkien lukeminen ja tuntosarvet että ei ois koko ajan ehkä niin esillä semmosta ei olis sitten taas se että (1) kyllähän sitä niinku (2) paljon käyny sitä (.) keskustelua itsensäkin kanssa että mitenkä (.) pystyis toimimaan toisella lailla (5) on sitten pystynyt tekemään muutoksiakin siinä että on (4) kasvanu ehkä siinä ihmisenäkin...

Terapeutin ohjatessa ryhmän keskustelun väkivallan ennakointiin, yksi naisista kertoo hänellä väkivallan ennakoinnin ilmenevän stressaamisena, merkkien lukemisena ja pitämällä "tuntosarvet" koholla. Lisäksi hän kertoo pohtineensa, miten hän voisi itse toimia toisella tavalla, mikä viittaa siihen, että hän ottaa vastuuta väkivaltatilanteista, niiden ennakoinnista sekä ehkäisemisestä. Nainen

kertoo lisäksi muuttaneensa jo omaa käyttäytymistään ennakoivissaan väkivaltaa, ja näkee tämän ihmisenä kasvamisena, mikä saattaa viitata siihen, että hän näkee oman käyttäytymisensä vaikuttavan väkivallan ilmenemiseen ja pyrkii sen takia muuttamaan sitä.

Istunto 8. 44 min 57 s - 45 min 30 s

Nainen: Mut siis (.) sil meni hermot nii sillon lensi jotain tai sit se tönäs jotain tai (.) näin et että tota niin eikä osannu niinku sanoo eikä sanottaa enkä mä osannu luovuttaa (.) ikinä kun mä halusin tavallaan tietää heti aina kaiken ni (.) sit niinku sen opettelu ettei se tilanne mene siihen et toinen tulee niin tavallaan nurkkaan ajetuks et se ei enää osaa muuta ku ottaa ensimmäisen tavaran käteen millä (.) heittää jonnekki tai näin nii niin...

Ennen puheenvuoroa nainen ja hänen puolisonsa ovat keskustelleet terapeutin kanssa aikalisän käytöstä riitatilanteissa, joka on parantanut heillä konfliktinratkaisua. Esimerkissä nainen kertoo, miten aiemmin miehen suuttuessa, tämä käyttäytyi väkivaltaisesti heittämällä tavaroita tai tönäisemällä jotain. Puheenvuorossaan nainen ottaa vastuuta miehensä menneisyyden väkivallasta kertomalla oman käyttäytymisensä johtaneen siihen, että mies tunsu tullessaan niin “nurkkaan ajetuksi”, ettei osannut tehdä muuta kuin käyttää väkivaltaa. Kuvaamalla miehen olevan keinoton käyttäytymään väkivallattomasti hermostuessaan ja kertomalla opetelleensa itse käyttäytymään toisella tavalla viittaa siihen, että nainen on parisuhteessa se, joka joutuu joustamaan ja ottamaan vastuuta siitä, etteivät riitatilanteet enää etenisi väkivaltaan, kuten aiemmin.

Istunto 3 22 min 36 s - 23 min 12 s

Nainen: Riippuu ehkä niinku viikonpäivästä ja tämmösistä koska en mie niinku tätä meidän (.) näitä meidän tapahtumia mieti mitenkään joka päivä sillee arkielämässä mutta sitten just (.) joskus jos on semmosii miehellä jotain menoja joissa käytetään päihteitä tai näin niin sit mul on vähän sellanen joku jännitys tai semmonen (.) niin ennen niitä meidän tapahtumia niin ei mul ikinä ollut mitään sellast niinku mie en oo koskaan osannu pelätä mitään et vois niinku sellasta tapahtua (.) niin ehkä sitten vois niinku olla silleen että ei olis ainakaan mitään sellasta jännitystä että tuleekohan mitään ongelmia tai (.) näin niin ehkä semmonen

Nainen kertoo esimerkissä, ettei mieti parisuhteessa tapahtunutta väkivaltatilannetta päivittäin, vaan jännitys ja väkivallan ennakointi liittyvät tilanteisiin, joissa mies on käyttänyt päihteitä. Pariskunnan ainoaksi jäänyt fyysinen väkivaltatilanne on tapahtunut miehen ollessa päihtyneenä, jolloin miehen

päihteiden käyttö herättää puoliossa stressireaktion ja ennakkoinnin. Nainen kuvaa, että ennen tapahtunutta väkivaltatilannetta hän ei koskaan osannut pelätä väkivaltaa.

Positiiviset muutokset parisuhteessa

Kahden väkivallan kokijan puheenvuoroissa tuli esiin parisuhteessa tapahtuneet positiiviset muutokset. Toinen naisista kuvasi toistuvasti jo ennen ryhmää tapahtuneita positiivisia muutoksia parisuhteessa, kun taas toinen kuvasi oma-aloitteisesti ryhmän aikana tapahtuneita positiivisia muutoksia.

Istunto 2. 13 min 55 s - 14 min 48 s

Nainen: Mmm tos matkalla just juteltiin siitä että täl hetkel ku meil on tavallaan asiat hyvin silleen hyvin ku ne voivat vaan olla (.) niin ne asiat ne kipeet asiat on tavallaan jokseenki vähän siel taka-alalla mut ainahan ne siel peikkona on et ne tavallaan ne vaikeimmat ajat meillä tai semmoset semmoset esimerkiksi väkivaltaan liittyvät tai tämmöset niin ne ei oo tässä hetkessä ne on niit on käyty läpi niin mones paikkaan niin monen eri tahon kans jo että ne ei oo niinkun tätä päivää mut ne on olemassa mejän elämässä ollu olevia asioita että tällä hetkellä oikeesti asiat on (.) niin hyvin ku ne voi vaan olla et et et niinku...

Esimerkissä nainen tuo esiin parisuhteen nykyisen hyvän tilan kertomalla useamman kerran asioiden olevan “niin hyvin ku ne voi vaan olla”. Tämän korostaminen toistamisen avulla saattaa viitata siihen, että naiselle on merkityksellistä vakuuttaa kuuntelijat - eli terapeutit ja muut ryhmäläiset - siitä, että heillä parisuhteen tilanne on jo muuttunut paremmaksi. Parisuhteen nykyisen hyvän tilanteen korostaminen jatkuu naisen kertoessa “väkivaltaan liittyvien tai tämmösten” asioiden olevan menneisyydessä. Naisen mukaan eri ammattilaisten kanssa keskusteleminen ja asioiden läpikäyminen heidän kanssaan on mahdollistanut sen, että he ovat päässeet eteenpäin vaikeista ajoista.

Istunto 8. 1 h 8 min 23 s - 1 h 9 min 17 s

Nainen: Sillon just viime kerralla ku oltiin tässä minä sanoin että minä voisin huomata itsestäni että asiat olisi paremmin että en hermoilis niin paljoo ja oli sellasta epävarmuutta mitä mies tekee ja kun miehelle ei ole tapana hirveesti ilmoitella ja semmosta (.) niin se on on kyl mun mielestä muuttunut aika paljon silleen että mies on tosi hyvin nykyään ilmottaa että mitä tekee (...) että

pystyy mies tekee enemmän semmosia päätöksiä mikä helpottaa minua ihan huomattavasti et sit minä niinku pystyn rahoittumaan

Ennen puheenvuoroa terapeutti on kysynyt naiselta ja hänen puolisoiltaan kotona käydyistä keskusteluista liittyen ihmekysymykseen (ryhmässä käytetty harjoitus). Nainen kertoo, että mies on muuttanut käyttäytymistään ryhmän aiempien keskustelujen pohjalta tavalla, joka on johtanut positiivisiin muutoksiin heidän parisuhteessaan. Miehen päihteiden käytön yhteydessä ilmenevä suunnittelematon käyttäytyminen on aiheuttanut ennen naisessa jännitystä ja väkivallan ennakoitua, minkä hän on kokenut ongelmaksi heidän parisuhteessaan. Puheenvuorossaan nainen kertoo miehen nykyään ilmoittavan hänelle suunnitelmistaan liittyen päihteidenkäyttöön, mikä on mahdollistanut hänelle rauhoittumisen, vähentäen väkivallan ennakoitua ja pelkoa.

Lapseen kohdistuva väkivalta

Yksi väkivallan kokija toi ryhmän aikana toistuvasti ja oma-aloitteisesti esiin miehen lapseen kohdistaman väkivallan sekä hänen huolensa väkivallan vaikutuksista lapseen.

Istunto 10. 27 min 34 s- 28 min 29 s

Nainen: Niin kyllähän siinä semmosta syyllisyyttä kantaa silleen että (.) sit miettii paljon sitä että (2) mitä vois tehdä asioitten eteen ja (.) ja ihan niin jos aatellaan näitä viimesiä viikkoja niin minä oon miettinyt sitä että (.) onko tää niinku (2) ((huokaisee)) hyväksi kenellekkään tää yhdessä oleminen (2) särjetäänkö tässä (2) () toisaalta mutta tuota henkisesti mutta mitä sille pienelle ((parin lapselle)) joka on ihan ihan elämän alussa ja (.) rakentaa sitä omaa (.) itseään

Esimerkissä nainen tuo esiin kokevansa syyllisyyttä miehen lapseen kohdistamasta väkivallasta ja kertoo miettivänsä paljon sitä, mitä hän voisi itse tehdä, jotta pariskunnan lapsi ei kokisi enää väkivaltaa. Huoli pariskunnan yhteisestä lapsesta ja väkivallan seurauksista lapseen on saanut naisen pohtimaan, onko pariskunnan yhdessä pysyminen hyväksi kenellekkään perheenjäsenelle. Itsensä syyllistäminen viittaa siihen, että nainen ottaa vastuuta miehensä lapseen kohdistamasta väkivallasta ja omasta kyvyttömyydestä estää sitä. Eron pohtiminen näyttäytyy hänen puheessaan ainoana vaihtoehtona suojella pariskunnan yhteistä lasta väkivallalta ja sen seurauksilta.

Itsensä syyttäminen

Yhden väkivallan kokijan puheenvuoroissa nousi toistuvasti esiin itsensä syyttäminen riitatilanteiden etenemisestä väkivaltaan.

Istunto 4. 30 min 52 s - 31 min 34 s

Nainen: Niin sitten niin sit myös se että no (.) miten mä voin siihen ite vaikuttaa (3) ja sitten jos on että räjähtää toiselle () lapsen kohtelusta et sitten meni tavallaan mulla yli se että mä en (2) en jaksanu semmosta rakentavaa keskustelua niin sitten (3) et ois pitäny taas vaan pystyä siihen että

2T: Et sä vähän niinku syytät itseäs (.) niinkö

Nainen: No joo kyllä

Esimerkissä nainen kertoo tilanteesta, jossa hän on ollut liian väsynyt rakentavaan keskusteluun ja “räjähtänyt” miehelleen heidän yhteisen lapsensa kohtelusta. Nainen tuo esiin itsensä syyttämisen kertomalla, että hänen “ois pitäny taas vaan pystyä” keskustelemaan rakentavasti. Tämä viittaa siihen, että hän kokee, että hänellä ei ole parisuhteessa vapautta osoittaa suuttumustaan miehelleen, vaan hänen tulisi aina kyetä rakentavaan vuorovaikutukseen, myös väsyneenä.

Eron pohtiminen

Ryhmän naisista yhdellä nousi toistuvasti sekä oma-aloitteisesti esiin eron pohtiminen.

Istunto 4. 30 min 34 s - 31 min 21 s

Nainen: Että tai sitten pitää (.) mies on sitte töissä et välillä miettii et onko tässä mitään järkee (.) kolmen ihmisen elämää niinkun (2) särkee (.) että (.) pitäskö tästä niinku poistua jotenki tästä tilanteesta niinku konkreettisesti sitte että (2) et tulee se epätoivo siihen kaikkeen ja ehkä sitte tässä keskustelun aikana tulisi silleen semmone että (4) et kun mitenkä (.) () niin nii että miks me ollaan niin tyhmiä et pysytään tässä tilanteessa ((naurahtaa))

Nainen pohtii esimerkissä, onko hänen ja puolison parisuhde hyväksi kenellekään perheenjäsenelle ja pitäisikö parisuhde päättyä konkreettisesti. Nainen kuvaa tuntevansa epätoivoa liittyen nykyiseen tilanteeseen, jolloin eroaminen esiintyy ainoana vaihtoehtona muuttaa tilannetta paremmaksi. Pysyminen jokaiselle perheenjäsenelle vahingollisessa parisuhteessa ja perheen nykyisen tilanteen muuttumattomuus on saanut naisen tuntemaan itsensä tyhmäksi.

Kielteiset tunteet

Yksi väkivallan kokijoista toi puheenvuoroissaan toistuvasti ja oma-aloitteisesti esiin omia kielteisiä tunteitaan miestänsä ja parisuhteen tilannetta kohtaan joko epäsuorasti tai sen suoraan sanoittamalla. Kielteisiin tunteisiin sisältyivät epätoivo, viha, kiukku, huono omatunto, syyllisyys, väsymys sekä katkeruus.

Istunto 4. 30 min 30 s - 30 min 41 s

Nainen: Epätoivoo ja semmosta että (2) eikö tästä päästä etteenpäin (3) välillä niinku vihaa ja kiukkaa toista kohtaan että

IT: Mm

Nainen: Että yritätkö sinä oikeesti

Terapeutin kysyessä naiselta, millaisia tunteita hän tunnistaa itsessään, nainen kertoo tuntevansa epätoivoa ja turhautumista siihen, että parisuhteen tilanne pysyy samanlaisena. Hän myös kertoo tuntevansa välillä vihaa ja kiukkaa miestänsä kohtaan, koska tilanteen muuttumattomuus on saanut hänet pohtimaan, ettei mies yritä oikeesti parantaa heidän suhdettaan ja lopettaa väkivallan käyttöä.

Istunto 10. 40 min 51 s - 41 min 59 s

Nainen: ...ensin jos jakso sitä että (.) ennakoi ja teki ja varoi ja mut jotenkin tuntuu ettei enää jaksa (.) ite on niin (puhki) (5) ja sit tavallaan ku en sitten taas siinä tilanteessa että jos (.) on ollu aamuja että en niinku jaksa en (.) suurin piirtein (.) mun pitäis nousta ylös ja keittiön lattiolla itken ja istun ni ei niinku saa niinku toiselta ((herkistyy)) (6) mutta sitten taas niinku (.) taas lapsi on niinku syy nousta ylös (.) mut sitten taas kokee siitäki vähän huonoo omatuntoa et ei jaksais aina yleensä tehdä niinku semmosia mitä hän haluaisi

Esimerkissä nainen kertoo jaksaneensa ennen jatkuvaa ennakointia ja varomista, mutta olevansa nykyään väsynyt siihen. Hän kuvaa olevansa niin "puhki", että joinakin aamuina hän on itkenyt keittiön lattiolla eikä ole jaksanut nousta ylös, mikä saattaa viitata myös jonkinlaiseen toivottomuuteen. Puheenvuorosta käy ilmi, että naisen ja hänen miehensä yhteinen lapsi herättää hänessä ristiriitaisia tunteita: lapsi on syy nousta ylös ja jaksaa, mutta samaan aikaan lapsi herättää hänessä myös huonoa omaatuntoa, koska hän ei yleensä jaksa tehdä asioita, joita lapsi haluaisi. Tämä viittaa siihen, että parisuhteen huono tilanne heijastuu haitallisesti myös naisen rooliin äitinä, mikä aiheuttaa hänessä syyllisyyden tunteita.

4. POHDINTA

4.1 Tutkimuksen tarkoitus ja päätulokset

Tutkimuksemme tavoitteena oli tarkastella diskurssianalyysin avulla väkivallan tekijöiden ja kokijoiden puhetta monipariskuntaryhmässä. Tavoitteenamme oli tutkia, millaisia selonteon keinoja parisuhteessaan väkivaltaa käyttäneet miehet tarjosivat monipariskuntaryhmässä puhuessaan omasta väkivallan käytöstä ja sen seurauksista omalle puolisolalle, muille ryhmäläisille ja terapeuteille. Havaitimme, että väkivallan tekijät käyttivät omasta väkivallan käytöstä ja sen seurauksista puhuessaan neljää selonteon keinoa, jotka olivat minimoinen, vastuun siirtäminen väkivallan kokijalle, omien vaikutusmahdollisuuksien vähentyminen ja järkeistäminen. Minimoiminen tuli tekijöiden puheissa esiin väkivaltaa lieventävien sanavalintojen, vertailun sekä väkivallan seurausten vähättelyn kautta. Vastuun siirtäminen puolestaan tuli tekijöiden puheissa esiin väkivallan kokijan syyllistämisenä omasta väkivallan käytöstä. Omien vaikutusmahdollisuuksien vähentyminen muodostui tutkimuksessamme yläluokaksi, jota luonnehti väkivaltaisen käyttäytymisen kuvaaminen oman hallinnan ulkopuolella olevaksi joko itsehillinnän menettämisen, sairauksien tai henkilökohtaisten vaikeuksien vuoksi. Käyttämällä järkeistämisen selonteon keinoa, väkivaltaisen käyttäytyminen pyrittiin muovaamaan loogiseksi, jopa ainoaksi vaihtoehdoksi tietyssä tilanteessa, samalla lieventäen sen vakavuutta.

Tutkimuksen tavoitteena oli lisäksi tarkastella väkivaltaa kokeneiden puolisoitten monipariskuntaryhmään osallistumista, joka sisälsi heidän verbaalisen aktiivisuutensa sekä oma-aloitteisesti ja/tai toistuvasti esiin tuomat teemat. Havaitimme, että väkivallan kokijoiden verbaalinen aktiivisuus ryhmässä vaihteli. Yksi naisista aloitti puheenvuoroja ja toi oma-aloitteisesti esiin itselle merkityksellisiä tunteita ja ajatuksia, vaikuttaen siten ryhmän yhteisten keskusteluiden etenemiseen. Toinen verbaalisesti aktiivinen nainen vastasi terapeuttien kysymyksiin ja aloitti joitakin puheenvuoroja, mutta toi harvoin oma-aloitteisesti esiin itselle merkityksellisiä ajatuksia ja tunteita. Ryhmän verbaalisesti vähiten aktiivinen nainen pääasiassa seurasi keskustelua sivusta ja vastasi vain hänelle osoitettuihin kysymyksiin.

Väkivallan kokijoiden puheissa esiin nousseet teemat olivat väkivallan ennakoiminen ja vastuunotto siitä, positiiviset muutokset parisuhteessa, lapsen kohdistuva väkivalta, itsensä syyttäminen väkivallasta, eron pohtiminen ja kielteiset tunteet. Väkivallan ennakoiminen oli ainoa jokaisen naisen puheenvuoroissa esiin noussut teema, ja kahdella naisella väkivallan ennakoiminen

liittyi myös vastuunottoa siitä. Positiiviset muutokset parisuhteessa tulivat esiin kahden naisen puheissa kuvaamalla parisuhteen nykyistä hyvää tilaa ja tuomalla esiin ryhmän aikana tapahtuneet positiiviset muutokset kumppanin käyttäytymisessä. Lapsen kohdistuvan väkivallan teema tuli esiin yhden naisen puheissa ja se ilmeni huolena lapsen hyvinvoinnista sekä väkivallan seurauksista lapseen. Itsensä syyttäminen tuli esiin myös yhden naisen puheenvuoroissa ja sitä kuvasi oman käyttäytymisen syyttäminen riitatilanteiden etenemisestä väkivaltaan. Lisäksi yhdellä naisella esiintyi eron pohtimista. Väkivallan kokijoiden viimeisenä teemana oli kielteiset tunteet, kuten toivottomuus ja viha, jotka kohdistuivat joko parisuhteen tilanteeseen tai omaan kumppaniin.

Väkivallan tekijöiden antamia selontekoja on tutkittu aikaisemmin pääsääntöisesti rajatusti tekijöille suunnatuissa interventioryhmissä sekä yksilöhaastatteluiden avulla (mm. Hearn, 1998; Mullaney, 2008; Holma ym., 2006). Monipariskuntaryhmä tarjoaa siten uuden kontekstin tarkastella selontekoja ja niiden sisältöjä. Aiemmat tutkimukset ovat osoittaneet, että selonteon keinot voivat vaihdella tilanteen identiteettivaatimusten ja vuorovaikutuksessa olevien henkilöiden mukaan (Mullaney, 2007; Scott & Lyman, 1968), ja väkivallan tekijöiden onkin havaittu antavan erilaisia selontekoja tutkijoille ja väkivallan kokijoille (Mullaney, 2007). Kiinnostuksen kohteenamme oli tarkastella, minkälaisia selonteon keinoja väkivallan tekijät käyttävät, kun kuulijoina ovat väkivallan kokijat, muut väkivallan tekijät sekä terapeutit. Halusimme selvittää, vaikuttaako monipariskuntaryhmän konteksti väkivallan tekijöiden käyttämiin selonteon keinoihin. Tämä tutkimus antoi viitteitä siitä, että tekijöiden monipariskuntaryhmässä käyttämät selonteon keinot ovat samantyyllisiä kuin pelkästään tekijöille suunnatuissa interventioissa ja yksilöhaastatteluissa. Tutkimuksemme havainnot ovat siis samankaltaisia aiemman selontekotutkimuksen kanssa. Tämä viittaa siihen, että ryhmäkontekstilla ei ole merkittävää vaikutusta käytettyihin selonteon keinoihin, vaan väkivallan tekijät käyttävät samoja keinoja riippumatta siitä, onko paikalla myös väkivallan kokijat.

Selonteon keinojen taustalla on ajateltu olevan muun muassa sosiaalinen tarkoitus, joka määräytyy vuorovaikutuksessa olevien henkilöiden mukaan (Mullaney, 2007; Scott & Lyman, 1968). Siten väkivallan tekijöiden selontekoja tarkasteltaessa voidaan myös pohtia niiden sosiaalista tarkoitusta monipariskuntaryhmässä, eli mikä on annetun selonteon ensisijainen päämäärä. Pyrkiikö väkivallan tekijä annetulla selonteollaan esimerkiksi ryhmäytymään muiden väkivallan tekijöiden kanssa, pitämään yllä tai parantamaan parisuhdetta tai säilyttämään omat kasvonsa ryhmässä? Monipariskuntaryhmässä annettujen selontekojen yhteneväisyys aiempien tutkimusten kanssa saattaa viitata siihen, että tekijöiden sosiaalinen tarkoitus, ja siten selontekojen sisältö, pysyy samanlaisena sekä monipariskuntaryhmässä että vain tekijöille suunnatussa ryhmässä. Selonteon keinojen monipuolinen, ajoittain jopa ristiriitainen, käyttö myös viittaa siihen, että väkivallan tekijöillä on

useampi sosiaalinen päämäärä ryhmässä, kuten omien kasvojen säilyttäminen ja parisuhteen pelastaminen. Lisäksi havaitsimme tutkimuksessa, että tekijöiden selonteon keinot eivät menneet yhteen luokkaan, vaan tekijät käyttivät puheenvuoroissaan useita keinoja sekaisin. Tämä on yhteneväinen aiempien tutkimusten (mm. Hearn, 1998; Mullaney, 2007; Aro & Grönroos, 2005) kanssa, joissa väkivallan tekijöiden on havaittu käyttävän erilaisia selonteon keinoja päällekkäin.

Scottin ja Lymanin (1968) selonteon teorian mukaan selontekojen kohde, esimerkiksi väkivallan kokija, voi joko hyväksyä tai torjua väkivallan tekijän antaman selonteon. Jos kokija hyväksyy tekijän tarjoaman selonteon, kyseinen selonteko on ollut tehokas, ja se saattaa sekä vapauttaa tekijän syyllisyydestä että estää kokijaa hakemasta apua tai lähtemästä väkivaltaisesta suhteesta (Scott & Lyman, 1968; Wolf-Smith & LaRossa, 1992). Tutkimuksemme kaikki pariskunnat olivat päättäneet pysyä yhdessä väkivallasta huolimatta, joten väkivallan tekijöiden antamien selontekojen tarkasteleminen saattaa tarjota myös tietoa siitä, miksi aineistomme naiset ovat jääneet suhteisiin. Voidaan siis olettaa, että havaitsemamme väkivallan tekijöiden käyttämät selonteon keinot, kuten väkivallan ja sen seurausten minimoiminen ja vastuun siirtäminen, ovat ainakin osittain vaikuttaneet väkivallan kokijoiden päätökseen pysyä parisuhteessa.

Merkittävänä huolenaiheena väkivaltaan kohdistetussa pariterapiassa on ollut väkivallan kokijan turvallisuuden ja väkivallan riskin lisääntymisen lisäksi se, hallitseeko väkivallan tekijän versio tapahtumista yhteisiä istuntoja (Vall ym., 2018; Bograd & Mederos, 1999; Stith ym., 2003; Stith & McCollum, 2011). Tarkastelimme tutkimuksessa väkivallan kokijoiden verbaalista aktiivisuutta, sillä halusimme selvittää hallitsevatko tekijät monipariskuntaryhmän keskustelua vai pääsevätkö myös väkivallan kokijat ääneen. Halusimme lisäksi tarkastella, tuovatko kokijat ryhmässä esiin heille merkityksellisiä ajatuksia, tunteita ja kokemuksia tekijän läsnäollessa. Väkivallan kokijoiden mukaan väkivalta ei lisääntynyt parisuhteissa ryhmän aikana ja osa naisista kertoi parisuhteensa tilan jopa parantuneen ryhmän ansiosta. Toisaalta on tärkeää ottaa huomioon, että ennen ryhmän alkamista terapeutit olivat arvioineet pariskuntien yhteisen työskentelyn turvallisuuden ja ryhmään pääsivät vain sellaiset pariskunnat, joiden yhteistyöskentely oli arvioitu turvalliseksi. Lisäksi havaitsimme, että väkivallan tekijät eivät hallinneet ryhmän keskustelua, vaan myös kokijat osallistuivat keskusteluihin kertomalla omista ajatuksistaan, tunteistaan ja kokemuksistaan. Esimerkiksi yksi naisista puhui avoimesti itseen ja lapseen kohdistuneesta väkivallasta, negatiivisista tunteista väkivallan tekijää kohtaan sekä eron pohdinnasta. Tämä viittaa siihen, että hän koki monipariskuntaryhmän turvalliseksi paikaksi kertoa kyseisistä aiheista.

Kun tarkastellaan väkivallan kokijoiden verbaalisen aktiivisuuden eroja, on otettava huomioon naisten yksilölliset kokemukselliset sekä persoonallisuuden erot, mitkä saattoivat vaikuttaa havaittuihin verbaalisen aktiivisuuden eroihin enemmän kuin väkivallan tekijän läsnäolo. Väkivallan

kokijat muodostivat heterogeenisen ryhmän, koska parisuhteessa ilmenneen väkivallan määrä, laatu sekä ajankohta vaihtelivat. Tämä saattaa selittää eroja verbaalisessa aktiivisuudessa ja naisten esiin tuomissa teemoissa sekä niiden määrissä. Naisten esiin tuomia teemoja tarkastellessa on myös otettava huomioon, että vaikka naiset nostivat esiin heille merkityksellisiä teemoja, väkivallan tekijöiden läsnäolo saattoi vaikuttaa siihen, että he ovat jättäneet kertomatta jotain heille tärkeitä asioita. Esimerkiksi yksi naisista ilmaisi huolensa siitä, miten ryhmässä puhutut asiat vaikuttaisivat perheen arkeen ja parisuhteeseen. Myös Kaufmanin (1992) mukaan väkivallan kokijat saattavat olla varovaisia puhuessaan kokemastaan väkivallasta väkivallan tekijän läsnäollessa kumppanin provosoinnin tai loukkaamisen pelossa. Lisäksi ryhmässä esiin tuotujen teemojen sisältöön saattoi vaikuttaa se, miten ajankohtainen asia väkivalta oli parisuhteessa. Ryhmän verbaalisesti aktiivisimmalla naisella väkivalta ja sen uhka olivat arkipäivää, jolloin hänen esiin tuomansa teemat heijastivat väkivallan ajankohtaisuutta, parisuhteen senhetkistä huonoa tilaa ja halua tai tarvetta kertoa omista kokemuksistaan muille. Sen sijaan nainen, jonka parisuhteessa ei ollut tapahtunut väkivaltaa pitkään aikaan, ilmaisi puheessaan kyllästymistä väkivallasta puhumiseen sekä halua mennä eteenpäin ja keskittyä suhteen parempaan tilanteeseen.

4.4 Tutkimuksen laadun arviointi

Tutkimuksemme vahvuutena on, että parisuhdeväkivaltaan kohdistettua ryhmämuotoista pariterapiaa ei ole Suomessa aiemmin tutkittu ja myös kansainvälisellä tasolla tutkimusta on tehty vähän. Tutkimuksemme tuottaa siten ensimmäisenä uutta tietoa väkivallan tekijöiden käyttämistä selonteon keinoista ja väkivallan kokijoiden osallistumisesta ryhmämuotoisen pariterapian kontekstissa. Tutkimuksemme vahvuutena on myös väkivallan tekijöiden ja kokijoiden samanaikainen tarkastelu, mikä mahdollisti pariskuntien molempien osapuolten äänen ja puhettavan huomioon ottamisen.

Tutkimuksen eettisyyden toteutuminen on pyritty huomioimaan koko tutkimusprosessin ajan. Tutkimuksen aineistoa on säilytetty ja käsitelty ainoastaan Jyväskylän yliopiston psykoterapian opetus- ja tutkimuslinikalla kulkuluvan vaativissa tiloissa. Tutkimusprosessista on pyritty tekemään läpinäkyvää raportoimalla tutkimuksessa käytetty menetelmä ja analyysiprosessin eteneminen. Lisäksi tutkimukseen osallistuneiden anonymiteetti on varmistettu tutkimuksen kaikissa vaiheissa ja tutkielmassa poistamalla kaikki tunnistamisen mahdollistavat tiedot ja viittaamalla osallistujiin vain sukupuolta kuvaavilla termeillä sekä termeillä väkivallan tekijä ja kokija.

Tutkimuksemme rajoituksena on pieni otoskoko, joka monipariskuntaryhmän harvinaisuuden lisäksi vaikutti siihen, että jouduimme jättämään tutkielmasta pois aineisto-otteita osallistujien anonymiteetin varmistamiseksi. Tutkimuksemme tulokset perustuvat videoaineistoon, jonka laatuun liittyi myös rajoituksia. Osa tutkimuksessa aineistona käytetyistä videoista oli kuvattu siten, että kaikkien osallistujien kasvot eivät näkyneet, minkä vuoksi pystyimme havainnoimaan tutkimuksessamme pääasiassa vain osallistujien puhetta. Lisäksi kaikkien osallistujien ääni ei aina kuulunut riittävästi puheen ymmärtämiseksi, mikä vaikeutti aineiston litterointia. Jouduimme jättämään aineisto-otteista pois kohtia, joiden sisällöstä emme saaneet selvää.

On otettava huomioon, että tutkimuksen tulokset perustuvat tutkijoiden subjektiivisiin havaintoihin tutkittavasta ilmiöstä. Tutkijoiden aiemmat taustatiedot tutkimuksen aiheesta ovat saattaneet vaikuttaa tehtyihin havaintoihin ja tutkijoiden tapaan tulkita tutkittavia ilmiöitä. Olemme pyrkinneet huomioimaan tämän arvioimalla kriittisesti omia ajatuksiamme ja pyrkimällä aineistolähtöisyyteen välttämällä aiemman taustatiedon vaikutusta.

4.5 Jatkotutkimusehdotukset

Tässä tutkimuksessa tarkasteltiin ensimmäistä kertaa Suomessa väkivallan tekijöiden ja kokijoiden puhetta parisuhdeväkivaltaan kohdistetussa monipariskuntaryhmässä, joten lisää tutkimusta aiheesta tässä kontekstissa tarvitaan. Pariterapian ryhmämuotoisuus tuo mukanaan ryhmään liittyviä ilmiöitä, kuten halun säilyttää kasvot, jotka voivat vaikuttaa osallistujien puheeseen. Mielenkiintoista olisi tehdä tutkimusta vertaamalla väkivallan tekijöiden monipariskuntaryhmässä käyttämiä selonteon keinoja pariterapiassa tai pelkille tekijöille tarkoitettuun ryhmässä käytettyihin keinoihin. Vastaavaa tutkimusta voisi tehdä väkivallan kokijoiden esiin tuomien teemojen kohdalla. Yleistettävyyden parantamiseksi tutkimusta monipariskuntaryhmän kontekstissa voisi tehdä isommalla otoksella.

Tutkimuksemme antaa viitteitä siitä, että monipariskuntaryhmä voi olla toimiva parisuhdeväkivallan hoitomenetelmä sellaisten pariskuntien kohdalla, joiden yhteisen työskentelyn turvallisuus on arvioitu ennen ryhmään pääsyä. Olisi kuitenkin tärkeää tutkia lisää monipariskunnan toimivuutta ja turvallisuutta, esimerkiksi selvittämällä, miten ryhmään osallistuneet- sekä väkivallan tekijät että kokijat- itse kokivat monipariskuntaryhmään osallistumisen, ja ryhmään liittyvät hyödyt sekä haitat. Lisäksi monipariskuntaryhmän vaikuttavuutta parisuhdeväkivallan lopettamiseksi sekä ryhmän tuomia muutoksia parisuhteissa voisi jatkossa tutkia käyttämällä laadullisen

tutkimusmenetelmän rinnalla määrällisiä menetelmiä, kuten hyödyntämällä ryhmästä kerättyjä ACBI- ja CORE-10 -lomakkeita.

LÄHTEET

- Adjei, S. B. (2018). "Correcting an erring wife is normal": Moral discourses of spousal violence in Ghana. *Journal of Interpersonal Violence*, 33(12), 1871–1892.
- Antunes-Alves, S. & Stefano, J.D. (2014). Intimate partner violence: Making the case for joint couple treatment. *The Family Journal*, 22(1), 62-68.
- Ajo, A. & Grönroos, S. (2005). Selittäminen ja vastuunotto miesten puheessa. *Iskuryhmä, Miesten puhetta Vaihtoehto väkivallalle-ryhmissä*, 90-113.
- Baly, A. R. (2010). Leaving abusive relationships: Constructions of self and situation by abused women. *Journal of Interpersonal Violence*, 25(12), 2297-2315.
- Bograd, M. & Mederos, F. (1999). Battering and couples therapy: Universal screening and selection of treatment modality. *Journal of marital and family therapy*, 25(3), 291-312.
- Boonzaier, F. (2008). "If the man says you must sit, then you must sit": The relational construction of woman abuse: Gender, subjectivity and violence. *Feminism & Psychology*, 18(2), 183-206
- Borochowitz, D. Y. (2008). The taming of the shrew: batterers' constructions of their wives' narratives. *Violence Against Women*, 14(10), 1166-1180.
- Cavanagh, K., Dobash, R. E., Dobash, R. P. & Lewis, R. (2001). 'Remedial work': Men's strategic responses to their violence against intimate female partners. *Sociology*, 35(3), 695-714.
- European Union Agency for Fundamental Rights (FRA). (2014). *Violence against women: an EU-wide survey*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Goffman, E. (1971). *Relations in Public: Microstudies of the Public Order*. New York: Basic Books.
- Hearn, J. (1998). *The violences of men: How men talk about and how agencies respond to men's violence to women*. London: Sage.
- Holma, J., Partanen, T., Wahlström, J., Laitila, A. & Seikkula, J. (2006). Narratives and discourses in groups for male batterers. *Domestic violence and its reverberations*, 59-83.
- Holtzworth-Munroe, A., Rehman, U., Marshall, A. D. & Meehan, J. C. (2002). Treating violence in couples. Teoksessa F. W. Kaslow (toim.), *Comprehensive Handbook of Psychotherapy, Cognitive-Behavioral Approaches*. 2. painos. (s. 421-451). John Wiley & Sons.

- Holtzworth-Munroe, A. & Stuart, G. L. (1994). Typologies of male batterers: three subtypes and the differences among them. *Psychological bulletin*, 116(3), 476.
- Husso, J. M. (2004). Parisuhdeväkivalta: Lyötyjen aika ja tila. Vastapaino: Tampere.
- Jennings, J. L. (1990). Preventing relapse versus “stopping” domestic violence: Do we expect too much too soon from battering men?. *Journal of Family Violence*, 5(1), 43-60.
- Jokinen, A., Juhila, K. & Suoninen, E. (1993). *Diskurssianalyysin aakkoset*. Jyväskylä: Gummerus.
- Jokinen, A., Juhila, K. & Suoninen, E. (1999). *Diskurssianalyysi liikkeessä*. Tampere: Vastapaino.
- Kaufman, G. (1992). The mysterious disappearance of battered women in family therapists’ offices: Male privilege colluding with male violence. *Journal of Marital and Family Therapy*, 18(3), 233-243.
- Krug, E. G., Dahlberg, L. L., Mercy, J. A., Zwi, A. B. & Lozano, R. (2002). *The world report on violence and health*. World Health Organization.
- Kuopion seudun mielenterveysseura. (Viitattu 5.10.2020). *Turvallinen perhe -hanke*. Haettu osoitteesta <https://www.mielenterveysseurat.fi/kuopio/turvallinenperhe/>
- Lempert, L. B. (1996). Women's strategies for survival: Developing agency in abusive relationships. *Journal of family violence*, 11(3), 269-289.
- Maharaj, N. (2017). Perspectives on treating couples impacted by intimate partner violence. *Journal of family violence*, 32(4), 431-437.
- Mullaney, J. L. (2007). Telling it like a man: Masculinities and battering men’s accounts of their violence. *Men and Masculinities*, 10(2), 222-247.
- O’Connor, P. E. (1995). Discourse of violence. *Discourse & Society*, 6(3), 309-318.
- O’Leary, K. D. (2008). Couple therapy for physical aggression. Teoksessa A. S. Gurman (toim.), *Clinical handbook of couple therapy*. 4. painos. (s. 478-498). The Guilford Press.
- O’Leary, K. D., Heyman, R. E. & Neidig, P. H. (1999). Treatment of wife abuse: A comparison of gender-specific and conjoint approaches. *Behavior Therapy*, 30(3), 475-505.
- Paananen, K., Vaununmaa, R., Holma, J., Karvonen, A., Kykyri, V. L., Tsatsishvili, V., Kaartinen, J., Penttonen, M. & Seikkula, J. (2017). Electrodermal Activity in Couple Therapy for Intimate Partner Violence, *Contemporary Family Therapy*, 138-152.

- Partanen, T., Wahlström, J. & Holma, J. (2006). Loss of self-control as excuse in group-therapy conversations for intimately violent men.
- Pietikäinen, S. & Mäntynen, A. (2009). *Kurssi kohti diskurssia*. Vastapaino, Tampere.
- Reitz, R. R. (1999). Batterers' experience of being violent: A Phenomenological Study. *Psychology of Women Quarterly*, 23(1), 143-165.
- Scott, M. B. & Lyman, S. M. (1968). Accounts. *American sociological review*, 46-62.
- Stith, S. M. & McCollum, E. E. (2011). Conjoint treatment of couples who have experienced intimate partner violence. *Aggression and Violent Behavior*, 16(4), 312-318.
- Stith, S. M., McCollum, E. E., Amanor-Boadu, Y. & Smith, D. (2012). Systemic perspectives on intimate partner violence treatment. *Journal of marital and family therapy*, 38(1), 220-240.
- Stith, S. M., McCollum, E. E. & Rosen, K. H. (2011). *Couples therapy for domestic violence: Finding safe solutions*. Washington, DC: American Psychological Association.
- Stith, S. M., Rosen, K. H. & McCollum, E. E. (2003). Effectiveness of couples treatment for spouse abuse. *Journal of Marital and Family Therapy*, 29(3), 407-426.
- Vall, B., Päivinen, H. & Holma, J. (2018). Results of the Jyväskylä research project on couple therapy for intimate partner violence: topics and strategies in successful therapy processes. *Journal of Family Therapy*, 40(1), 63-82.
- Wolf-Smith, J. H. & LaRossa, R. (1992). After he hits her. *Family Relations*, 324-329.

LIITTEET

Liite 1. Litteraatiossa käytetyt merkit

...	(kolme pistettä) saman puhujan puheenvuoro on alkanut ennen tekstinäytettä tai jatkuu sen jälkeen
(...)	(kolme pistettä sulkujen sisällä) tekstiä jätetty välistä pois
(.)	(piste sulkujen sisällä) alle sekunnin tauko
(1)	(numero sulkujen sisällä) tauot sekunteina
[(oikealle avoin hakasulku) päälle puhumisen aloittamiskohta
]	(vasemmalle avoin hakasulku) päälle puhumisen lopettamiskohta
(teksti)	(sulkujen sisällä oleva teksti) epäselvästi kuultua puhetta
()	(tyhjät sulut) puhetta josta ei ole saatu selvää
Teks-	(viiva aloitetun sanan lopussa) kesken jäänyt sana
(())	(kaksoissulut) kirjoittajan huomautukset
1T	terapeutti 1
2T	terapeutti 2